

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Kandidatuppsats
Juni 2006

Påverkas bankernas eget kapital av övergången till IFRS/IAS?

En empirisk studie av ett fenomen

Handledare
Gunnar Wahlström

Författare
Joze Barbir
Jimmy Do
Per Nilsson
Angelika Öberg

Sammanfattning

Uppsatsens titel:	Påverkas bankernas eget kapital av övergången till IFRS/IAS? - En empirisk studie av ett fenomen
Seminariedatum:	2006-06-05
Ämne/kurs:	FEK 582 Kandidatuppsats, Företagsekonomi, 10 poäng
Författare:	Joze Barbir, Jimmy Do, Per Nilsson, Angelika Öberg
Handledare:	Gunnar Wahlström
Fem nyckelord:	IFRS, eget kapital, kapitaltäckning, övergång, marknadsvärdering
Syfte:	Syftet är att få en ökad förståelse för vad övergången till IFRS/IAS innebär för bankerna. Vi ämnar lägga fokus på eget kapital samt utreda konsekvenserna för kapitaltäckningen. Genom en empirisk studie ska vi hitta intressanta infallsvinklar på detta utforskade område.
Metod:	Vi har använt oss av en kvalitativ forskningsmetod. Den består av två steg. Vi började med en innehållsanalys av de fyra svenska storbankernas årsredovisningar för att sedan följa upp de frågor som väcktes med semistrukturerade intervjuer. Vi intervjuade såväl bankpersonal, revisorer som Finansinspektionen. På detta utforskade område inspirerades vi av ”grounded theory”.
Teoretiska perspektiv:	För att utreda vårt syfte har vi använt oss av Streeck och Schmitters tankegångar om redovisningsreglering. Vi har anlagt ett kapitalmarknadsperspektiv. Då vi fokuserar på övergången till IFRS/IAS har vi redogjort för IASB:s föreställningsram samt relevanta normer på området. Slutligen har vi även belyst kapitaltäckningsreglerna.
Empiri:	Vårt huvudsakliga studieobjekt har varit de fyra stora bankerna i Sverige (Förenings sparbanken, Handelsbanken, Nordea, SEB). Vi har även valt att inkludera revisorer med kunskap om bankredovisning enligt IFRS. För att få ytterligare perspektiv har även Finansinspektionen inkluderats.
Resultat:	Sammanfattningsvis kan slutsatsen dras att bankers eget kapital påverkas av övergången till IFRS/IAS men kapitaltäckningen påverkas endast i begränsad omfattning. Informationsvärdet har i samband med övergången minskat men förväntas på längre sikt öka.

Abstract

- Title:** Will the banks' equity be affected by the transition to IFRS/IAS? – An empirical study of a phenomenon
- Seminar date:** 2006-06-05
- Course:** FEK 582 Bachelor thesis in Business Administration, 10 Swedish credits (15 ECTS)
- Authors:** Joze Barbir, Jimmy Do, Per Nilsson, Angelika Öberg
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Key words:** IFRS, equity, regulatory capital, transition, fair value
- Purpose:** The purpose is to get a better understanding of what the transition to IFRS/IAS means to the banks. We intend to focus on equity and investigate the consequences for the regulatory capital. Through an empirical study we intend to find interesting angles of approach on this uncharted territory.
- Methodology:** We used a qualitative research method which consisted of two parts. The first part was an analysis of the content of the annual reports of the four major Swedish banks. In order to answer the questions that were raised from that analysis we used semi-structured interviews. We interviewed bank employees, accountants and the Swedish banking supervisor Finansinspektionen. Our methodology is inspired by Strauss and Corbin's "grounded theory".
- Theoretical perspectives:** In order to investigate our purpose we used Streeck and Schmitters's thoughts on accountancy regulation. Our focus was on the needs of the investors. Since we focused on the transition to IFRS/IAS we accounted for the conceptual framework of the IASB and the relevance of the standards in this field. Finally we discussed the regulatory capital.
- Empirical foundation:** The objects of our study have mainly been the four major Swedish banks (Föreningsparbanken, Handelsbanken, Nordea, SEB). For a secondary opinion we chose accountants with expertise in bank accounting and from a third perspective we gathered information from Finansinspektionen.
- Conclusions:** In summary we draw the conclusion that the banks' equity has been affected by the transition to IFRS/IAS but the regulatory capital is only affected in a limited way. The value of information to investors has decreased as a result of the transition but over the passage of time it is expected to increase.

Innehållsförteckning

1	Inledning	6
1.1	Bakgrund	6
1.2	Problemdiskussion	8
1.3	Problembestämmning	10
1.4	Forskningsfråga	11
1.5	Syfte	11
2	Litteraturgenomgång	12
2.1	Redovisningens utveckling i Sverige	12
2.1.1	Den historiska utvecklingen	14
2.2	Kapitalmarknadsperspektivet	17
2.2.1	Agentteori	19
2.2.1.1	Agentteori i tillämpning	20
2.2.2	Finansiella instrument	21
2.2.2.1	Säkringsredovisning	22
2.3	Goodwill	23
2.4	Personal och pensioner	24
2.5	IASB:s föreställningsram	25
2.5.1	Kvalitativa egenskaper	26
2.5.1.1	Begriplighet	26
2.5.1.2	Relevans	26
2.5.1.3	Tillförlitlighet	27
2.5.1.4	Jämförbarhet	28
2.5.1.5	Avvägningar enligt föreställningsramen	28
2.6	Kapitaltäckningsreglerna	29
2.6.1	Kapitalkrav	30
2.6.1.1	Operativ risk	31
2.6.2	Samlad kapitalbedömning	31
2.6.3	Genomlysning	32
2.7	Sammanfattning av litteraturgenomgång	32
3	Metod	34
3.1	Studiens metodologiska utformning	34
3.2	Urval och datainsamlingsmetod	35
3.2.1	Primär och sekundärdata	36
3.2.2	Litteraturinsamling	36

3.3	<i>Kvalitativ metod</i>	37
<hr/>		
3.4	<i>Grundad teori</i>	38
3.4.1	Frågeställningar	39
3.4.1.1	Sensibiliserande frågor.....	39
3.4.1.2	Teoretiska frågor	40
3.4.1.3	Praktiska och strukturella frågor	40
3.4.1.4	Guidande frågor	41
3.4.2	Upptäcka kategorier	41
3.4.3	Samspelet mellan mottaglighet och objektivitet.....	41
3.5	<i>Praktiskt tillvägagångssätt vid intervjuerna</i>	42
3.6	<i>Sammanfattning av vår metod</i>	44
<hr/>		
4	<i>Resultatredovisning</i>	46
<hr/>		
4.1	<i>Innehållsanalys av årsredovisningar</i>	46
4.1.1	Föreningssparbanken.....	47
4.1.2	Nordea	48
4.1.3	Handelsbanken	49
4.1.4	SEB	50
4.1.5	Sammanfattning av innehållsanalys	51
4.2	<i>Intervjuer</i>	52
<hr/>		
4.3	<i>IFRS/IAS påverkan på eget kapital</i>	52
4.3.1	Kapitalmarknadsperspektivet	54
4.3.1.1	Kvalitativa egenskaper	55
4.3.1.2	Principal – agentteorin	57
4.3.1.3	Finansiella instrument	58
4.3.1.4	Säkringsredovisning.....	61
4.3.2	Goodwill.....	62
4.3.3	Kapitaltäckning	64
4.3.3.1	Prudential filters.....	65
4.3.4	Kriser.....	67
<hr/>		
5	<i>Slutdiskussion</i>	69
<hr/>		
5.1	<i>Forskningsfrågan besvaras</i>	69
5.2	<i>Studiens teoretiska bidrag</i>	72
5.3	<i>Reflexioner över studiens slutsatser</i>	75
5.4	<i>Förslag till fortsatta arbeten</i>	76
<hr/>		
<i>Källförteckning</i>		78

1 Inledning

I detta avsnitt ämnar vi ge en bred bakgrund till det aktuella ämnet. Denna bakgrund ska skapa förståelse för de problem vi har identifierat inom ämnesområdet. Genom nedanstående diskussion bör även problemens relevans bli uppenbar.

1.1 Bakgrund

Redovisningen inom EU har nyligen genomgått en omfattande förändring. Från och med den 1 januari 2005 har det nya regelverket International Financial Reporting Standards (IFRS)/International Accounting Standards (IAS) blivit gällande för börsnoterade koncerner inom EU. Regelverkets skapare är International Accounting Standards Board (IASB). I vår allt mer internationaliserade värld underlättas jämförelsen mellan länders företag genom en övergång till IFRS/IAS. Detta kommer att harmonisera företagens redovisning genom att samma principer används i allt fler länder (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005).

IASB är efterföljaren till organisationen IASC som grundades 1973 och verkade ända fram till 2001 då den övergick i IASB. Länderna som grundade IASC var så geografiskt spridda länder som Australien, Kanada, Frankrike, Tyskland, Japan, Mexico, Nederländerna, Storbritannien, Irland samt USA. IASC var i hög grad en expertorganisation medan det nuvarande IASB är partssammansatt och representerar olika kategorier såsom normgivare, revisorer, företag och användare (IASB:s hemsida, 2006).

Artsberg (2003) tar upp Van Hulses (1993) regler för att harmonisera redovisningen på regelverksnivån. IASB kan sägas tillämpa den tredje strategin som innebär att företagen ges valmöjlighet när det gäller olika redovisningslösningar samtidigt som önskvärt alternativ indikeras. Önskvärt alternativ enligt IASB är i många situationer värdering till marknadsvärde.

Marknadsvärdering är något som länge varit kontroversiellt inom redovisningen. En del av de diskussioner som förts ämnar vi beskriva i det följande.

Barlev och Haddad (2003) anser att marknadsvärderingen är ett naturligt steg i utvecklingen mot globalisering och ekonomisk integration. De menar vidare att det är en utveckling som inte kan stoppas men den kan däremot fördröjas genom olika politiska processer. Det verkar finnas relevans i detta påstående då allt fler tillgångar och skulder faktiskt värderas till verkligt värde.

Kritiker till marknadsvärderingen anser att det sällan finns en aktiv marknad där marknadsvärdet enkelt kan utrönas. Man menar också att det kostar mer än det smakar. Detta ställer sig Barlev och Haddad (2003) tveksamma till då de anser att det oftast går att identifiera marknadsvärdet på exempelvis finansiella tillgångar vid respektive börs. I och med det utvecklade informationssamhället kan kursutvecklingen med hög sannolikhet prognostiseras och på så sätt kan eventuella kriser upptäckas tidigare. Detta är inte möjligt med anskaffningsvärdesmetoden där kursutvecklingen inte påverkas av temporära fluktuationer av priset. Dessutom ignoreras förändringar av aktuella räntor (Barlev och Haddad, 2003). Det bokförda värdet motsvarar inte det verkliga värdet vilket leder till att orealiserade vinster/förluster fullständigt utelämnas. Enligt Barlev och Haddad (2003) blir konsekvensen av detta fenomen att aktieägarnas eget kapital blir missvisande.

Värdering till anskaffningsvärde kan även underlätta manipulation från ledningens sida genom att det uppstår en risk för dolda reserver (Barlev och Haddad, 2003). Detta ser vi som en rest av försiktighetsprincipen. IASB betonar dock informationsbehovet på kapitalmarknaden i föreställningsramen vilket står i strid med försiktighetsprincipen. På grund av detta speglar marknadsvärderingen bättre IASB:s nya linje med investerarnas informationsbehov som ledstjärna. Kam (1986) påpekar att FASB:s syfte med redovisning är att tillfredställa investerarnas informationsbehov då det är de som försör företagen med kapital. På så sätt vill investerarna veta hur företagen utnyttjar kapitalet (Kam, 1986). Med marknadsvärdering kan företag inte lika lätt dölja sin insats; det blir mer uppenbart för aktieägarna hur ledningen har förvaltat deras kapital. Det blir lättare

att upptäcka om ledningen borde ha agerat annorlunda i vissa investeringsbeslut, exempelvis hedging (Barlev och Haddad, 2003).

Uppenbarligen finns det både för- och nackdelar med en övergång till IFRS/IAS och en därmed ökad betydelse för marknadsvärdering. Marknadsvärdering får stora konsekvenser för alla företag, men i synnerhet bankväsendet kan påverkas starkt. För bankväsendet är det även aktuellt att ta hänsyn till kapitaltäckningsreglerna. Dessa syftar till att skapa en säkerhetsbuffert av kapital för att skydda mot oväntade förluster. Buffertens storlek påverkas av de risker som verksamheten utsätts för samt verksamhetens storlek. Detta motiverar vi i det kommande avsnittet med en historisk tillbakablick (Riskmätning och kapitalkrav II, 2002).

G-10 länderna enades 1988 om det så kallade Baselackordet rörande gemensamma regler för kapitaltäckning. Den snabba förändringstakten på finansmarknaden och ett stelt regelsystem har medfört att röster har höjts med krav på förändring. Tanken är nu att kapitaltäckningsreglerna bättre ska spegla de speciella risker som kreditinstitut ställs inför. Bristerna med de nuvarande kapitaltäckningsreglerna är bland annat att de alltför sent reagerar på konjunkturedgångar och finansiella kriser (Riskmätning och Kapitalkrav, 2001). De nya kapitaltäckningsreglerna träder i kraft den 1 januari 2007 (Föreningssparbankens årsredovisning, 2005) och dessa redogör vi för i nedanstående litteraturgenomgång.

1.2 Problemdiskussion

Det fanns en period under 1930- talet i USA då banker och andra finansföretag var tvungna att redovisa sina tillgångar och skulder till marknadsvärde likt IFRS/IAS. Detta medförde att när marknadsvärdena sjönk under lågkonjunkturen minskade bankernas eget kapital till följd av nedskrivningar, vilket gav upphov till stora redovisade förluster. Konsekvensen av detta var att bankerna fick minska sin

utlåning för att kunna uppfylla kapitaltäckningsreglerna (Barlev och Haddad, 2003).

Den minskade utlåningen medförde naturligtvis att konjunkturedgången förstärktes. Eftersom bankerna inte kunde bistå med nödvändigt kapital försvårades situationen för många företag i USA vilket medförde att den ekonomiska tillväxten hämmades. Åtgärderna till följd av ovannämnda lågkonjunktur var ett byte av redovisningsprincip till anskaffningsvärdesmetoden istället för marknadsvärdering (Barlev och Haddad, 2003). Debatten som fördes i USA på 1930-talet är i högsta grad aktuell idag då IASB:s regelverk tillåter marknadsvärdering för exempelvis finansiella instrument (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, IAS 39, p.43). Detta påverkar i hög grad bankerna eftersom en stor del av deras verksamhet rör hantering av sådana instrument.

Detta leder oss in på frågan om det finns risk för nya finansiella kriser med tanke på vad som hände på 1930-talet i USA. Sverige har tidigare visat sig känsligt för finansiella kriser och bankerna spelade en stor roll i dessa. Den svenska finanskrisen mellan 1987 – 1993 var väldigt destruktiv för Sveriges näringsliv. Mer än 60 000 företag gick i konkurs och cirka 400 000 svenskar blev arbetslösa. Under detta mörka kapitel i svensk historia försvann mer än 45 % av börsvärdet utomlands. Trots att Sverige redan 1987 träffade ett internationellt avtal om kapitaltäckningsreglerna sattes detta ur spel av kreativa banker som lyckades kringgå dessa regler. De fick även dispens av socialdemokraterna i ledning av dåvarande finansminister Kjell Olof Feldt (Lönnerblad, 2000). Den främsta orsaken till finanskrisen var att bankerna lånade ut mer pengar än de hade tillgång till. När bankerna sedermera skulle redogöra för kapitaltäckningsgraden i enlighet med Baselkommitténs anvisningar 1990 visade det sig att inte någon av bankerna hade acceptabel soliditet (Lönnerblad, 2001).

Barth (1995) har genomfört en undersökning som inte är direkt hänförlig till IFRS men där det dock är enkelt att dra paralleller till vår aktuella situation. Han fann att marknadsvärdering för ”investment security” gör det troligt att bankerna bryter mot kapitaltäckningsreglerna mer än vanligtvis. Fler regleringar kommer då

att uppstå och mer kraft kommer att användas just för detta ändamål. På grund av detta kommer resultatet att bli mer svängigt (Barth, 1995).

Kapitaltäckningsreglerna sätter gränser för bankernas utlåningsmöjligheter. Eget kapital och reserverna sätts i rampljuset vilket är en intressant frågeställning vid övergången till IFRS/IAS. Eget kapital påverkas nämligen av de nya redovisningsprinciperna.

1.3 Problembestämmning

Vår bakgrunds- och problemdiskussion har väckt ett antal intressanta frågor som sammanfattas och konkretiseras i detta avsnitt. Det är ett problem att bankernas eget kapital påverkas av övergången till IASB:s regelverk. Det ger upphov till sådana fenomen som att kapitaltäckningsgraden och därmed utlåningsmöjligheterna förändras.

IFRS medför att man i större utsträckning tillåter värdering av tillgångar och skulder till verkligt värde. Verkligt värde kan leda till ökad volatilitet i resultat och finansiell ställning vilket kan få stora konsekvenser för bankväsendet vid eventuella lågkonjunkturer, vilket vi nämnt ovan i och med finanskrisen i USA på 30-talet. Vi ser det som ett problem som behöver utredas med tanke på att bankerna fyller en så viktig roll i ekonomin. Orsakerna till att vi ser detta som ett problem är naturligtvis främst att man har övergått till ett nytt regelverk vars konsekvenser ännu inte är fullständigt utredda. Redovisningens huvudkonsumenter anses enligt det så kallade kapitalmarknadsperspektivet vara investerarna på kapitalmarknaden varför det föreföll oss naturligt att belysa problemet utifrån deras perspektiv (Artsberg, 1992). Det nya regelverket förändrar bankernas eget kapital vilket påverkar informationsvärdet för investerarna. Det är ur kapitalmarknadsperspektivet intressant att studera hur detta informationsvärde har berörts av de förändrade redovisningsprinciperna. Resultatet av vår utredning kommer främst att vara till nytta för såväl bankerna som deras investerare. Ur en

bredare synvinkel kan man tänka sig att även Finansinspektionen har intresse av vårt resultat eftersom deras uppgift är att övervaka bankerna.

1.4 Forskningsfråga

Får det nya regelverket någon effekt på bankernas eget kapital och kommer detta därigenom att påverka kapitaltäckningen?

1.5 Syfte

Syftet är att få en ökad förståelse för vad övergången till IFRS/IAS innebär för bankerna. Vi ämnar lägga fokus på eget kapital samt utreda konsekvenserna för kapitaltäckningen. Genom en empirisk studie ska vi hitta intressanta infallsvinklar på detta utforskade område.

2 Litteraturgenomgång

Med vårt syfte formulerat vill vi nu använda oss av lämpliga teorier för att kunna göra syftet mer utredningsbart. I kommande avsnitt lyfter vi fram de teorier som vi anser relevanta för vår insamling av empirisk data.

2.1 Redovisningens utveckling i Sverige

Ett intressant sätt att studera redovisningsreglering har tagits fram av Streeck & Schmitter och lyfts fram i en artikel av Puxty (1987). De betonar tre huvudsakliga principer för redovisningsreglering; staten, marknaden och föreningar. *Marknaden* skapar ekonomisk effektivitet men kan skapa konflikter mellan köpare och säljare och mellan olika produktionsfaktorer. Denna princip påverkar redovisningen på så sätt att kapitalmarknaden ställer vissa krav på genomlysning. *Staten* skapar regleringar genom sin makt men slitningar skapas även enligt denna princip genom de tvång som staten lägger på andra och de fördelar som den själv tillskansar sig. Staten påverkar redovisningen främst genom lagstiftning och syftar till att minska osäkerheten som marknaden kan ge upphov till. *Föreningar* skapar en känsla av tillhörighet men visar liten hänsyn till olik tänkande. Redovisningen påverkas genom att redovisningsprofessionen profilerat sig efter samhällliga ideal som förtroendeingivande beteende och ”public service”. Dessa tre principer spelar alltså alla roll i regleringen av redovisningspraxis (Puxty, 1987).

Principen om föreningar tenderar dock att ha en underordnad betydelse jämfört med marknaden och staten. Tankar om ”liberalism” låter marknaden styra medan ”legalism” är den andra extrempunkten på skalan och innebär stort beroende av statliga principer. När det gäller föreningar så anses de alltså vara underordnad marknaden och staten, varför en diskussion om karaktären av redovisningsregleringen ofta handlar om var någonstans på skalan mellan marknad (liberalism) och stat (legalism) ett visst land befinner sig (Puxty, 1987).

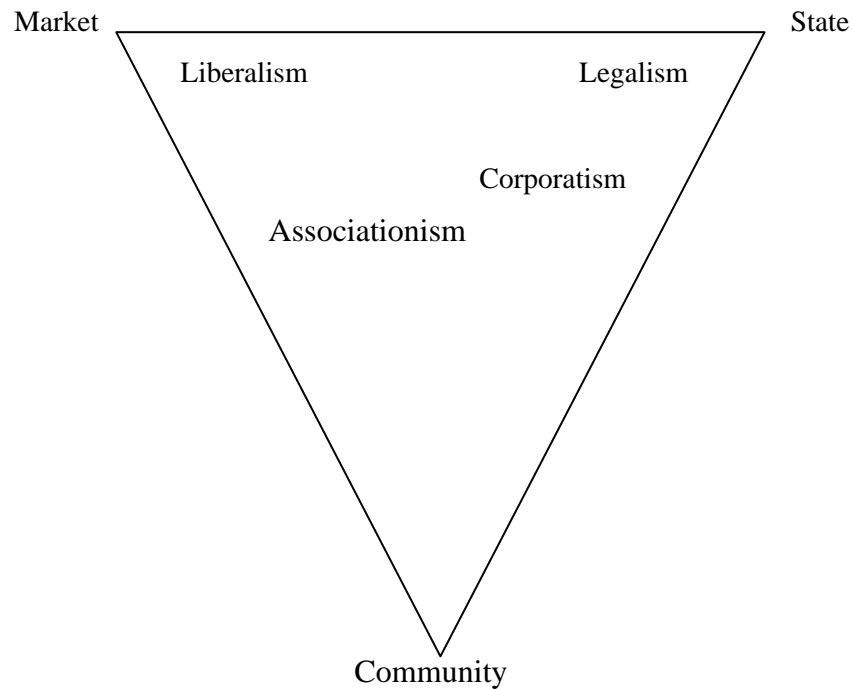

Fig. 1. Puxty, 1987 s.283

Puxty (1987) beskriver Sverige som en blandform som dock ligger närmast legalism. Han beskriver det som att staten inlemmar intressegrupper i sitt eget centraliserade regelsystem. Staten erkänner därmed att man är beroende av dessa grupper men försöker samtidigt använda dem för att driva sin egen politik. Den svenska staten har enligt Puxty (1987) alltså haft en relativt direkt påverkan på redovisningsregleringen exempelvis genom inrättandet av Bokföringsnämnden 1976, se nedan. Staten är också inblandad i auktoriseringen av revisorer. Historiskt sett har staten dock inte varit helt dominerande utan även revisorernas egen intresseorganisation FAR har givit ut rekommendationer. På senare tid har dock Sverige närmast sig liberalismen vad gäller redovisningsregleringen i och med Redovisningsrådets bildande och övergången till IFRS/IAS. Puxty (1987) hävdar att det hela tiden finns konflikter mellan de tre principerna staten, marknaden och föreningar. Dessa konflikter varierar över tiden och vilken av de tre krafterna som ”vinner” beror på det sammanhang som konflikten uppstår i. Detta tycker vi oss se bevis på genom nedanstående genomgång av den historiska redovisningsutvecklingen i Sverige.

2.1.1

Den historiska utvecklingen

Utvecklandet av affärsprinciper i Sverige var från början starkt influerat av den tyska traditionen i och med Hansans starka ställning under 1300- och 1400-talen. Efter det Andra Världskriget har Sverige dock allt mer närmat sig den anglosaxiska skolan för redovisning (Willmott, 1992).

Att studera redovisningens utveckling i Sverige visar att debatten kring redovisning skiftar mycket över tiden. Jönsson (1991) menar att debatten verkar ta fart när det finns en känsla av oreda på redovisningsområdet och det är denna känsla som driver utvecklingen. Det finns många exempel på detta i Sverige. Jönsson (1991) menar exempelvis att den svenska redovisningshistorien endast kan förstås mot bakgrund av den så kallade Krüger-kraschen.

Krügers affärsimperium hade vuxit under hela 20-talet och aktien var den mest omsatta på New York-börsen. Krüger lade inte någon vikt vid extern redovisning och menade att den enda information som investerarna behövde var företagets framtida utdelningspolitik. Mer detaljerad information skulle inte begripas av allmänheten. Krüger hade som policy att ge en utdelning på 20 % av det nominella aktiepriset och denna policy skulle han följa till varje pris. Han hade monopol på tändsticksmarknaden och visade upp ökande värden på dessa monopolrättigheter. Krüger kunde genom denna tillväxt ge ut värdepapper och erhöll på så sätt likvida medel som delades ut. Detta redovisningstrolleri blev ohållbart 1932. Följden var att Krüger tog livet av sig och lämnade en stor oreda bakom sig, både ekonomiskt och politiskt (Jönsson, 1991).

Krüger-kraschen försvagade näringslivet och stärkte arbetarrörelsen och det var nu som den svenska välfärdsstaten började ta form med socialdemokraterna vid makten. Staten blev mer direkt involverad i näringslivet och försökte genom keynesianska föreställningar stimulera ekonomin. Det var nu som redovisningsregleringen på allvar började ta fart i Sverige och revisorerna organiserade sig effektivare just eftersom behovet av kompetenta revisorer upplevdes öka på grund av kraschen. Investerare sågs som opålitliga och

lagstiftningen blev vid den här tiden inriktad på att skydda företagen mot spekulation på aktiemarknaden. Företagen sågs inte som enbart vinstmaskiner utan även som viktiga sociala institutioner i samhället. Exempel på restriktioner som infördes var utdelningsbegränsningar och lagstadgade vinstreserver. Staten hade makten och kapitalmarknaden hade liten betydelse, varför omfattande genomlysning av företagens finanser inte var önskvärd (Jönsson, 1991).

Försiktighetsprincipen var förhärskande på det sättet att det inte var praxis eller enligt reglerna att värdera tillgångar över ett visst maximivärde. Företagen hade således dolda reserver när tillgångarna egentligen var värda mer än detta maximivärde (Jönsson, 1991). Redovisningsanvändarna sattes således inte i fokus på 40-talet. Detta kan jämföras med dagens inställning (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, föreställningsramen p.37) där dolda reserver och omotiverat stora reserveringar inte tillåts. Förbudet kan förstås mot bakgrund av att redovisningens huvudanvändare enligt IASB är investerarna (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, föreställningsramen p.10). Det är alltså denna verklighet som Sverige ställs inför idag. Hur har man kommit dit?

På 50-talet ökade mängden redovisningsinformation men fortfarande inte med investerarna som huvudkonsumenter. Den information som skulle produceras var snarare inriktad på att ta hänsyn till breda, samhällsliga behov. 1968 bildades Näringslivets Börskommitté av näringslivet och Handelskammaren i Stockholm. Kommitténs syfte var att förbättra informationen till aktiemarknaden. Detta hade blivit nödvändigt eftersom en mer aktiv aktiemarknad var önskvärd sedan finansmarknaden blivit hårt reglerad och staten hade behövt ta på sig krediter. Först när välfärdsstaten var hotad blev det alltså aktuellt att på ett bättre sätt tillgodose aktiemarknadens krav. På 60-talet var även FAR, revisorernas intresseorganisation, aktivt och gav ut viktiga rekommendationer (Jönsson, 1991).

1976 bildade staten Bokföringsnämnden som skulle utveckla god redovisningssed. Nämnden bestod av representanter från olika intressegrupper. Det är dock anmärkningsvärt att investerare eller andra redovisningsanvändare inte fick någon representant i nämnden. Det statliga BFN bildades som motvikt

till FAR som ansågs vara alltför partiskt i vissa sammanhang. FAR fick dock representanter inom Bokföringsnämnden (Willmott, 1992). Willmott (1992) hävdar dock att BFN aldrig fick en betydande roll och spekulerar i att FAR försvårade BFN:s arbete så att FAR inte skulle ersättas helt av denna.

På 80-talet ökade internationaliseringen av näringslivet och det fanns tendenser att vissa rekommendationer och standarder ignorerades av företagen, speciellt rörande goodwill och valutaomräkning (Jönsson, 1991). 80-talet innebar också en stark tillväxt på kapitalmarknaden, mycket på grund av att staten hade underskott i finanserna. Staten försvagades alltså under 80-talet. Enligt Jönsson (1991) skapade detta innovationer inom finansiell rapportering men redovisningsprinciper hamnade i skymundan. Skandaler och den finansiella oron mot slutet av 80-talet gjorde det åter aktuellt att skärpa redovisningsreglerna. FAR, näringslivet och staten bildade som svar på detta Redovisningsrådet. Detta skulle skapa redovisningsrekommendationer för företag vilkas årsredovisningar läses av en större krets (FARs hemsida, 2006). Syftet med finansiell rapportering enligt Redovisningsrådet är att ge information som är relevant för ekonomiskt beslutsfattande. Hänsyn måste också tas till den internationella kapitalmarknaden. Investeringarna på aktiemarknaden gavs alltså nu åter möjlighet att göra sina röster hörda vad gäller den finansiella rapporteringen. Jönsson (1991) beskriver redovisaren nästan som en parasit mot staten. När staten försvagades på 80-talet och kapitalmarknaden stärktes skiftade redovisningsprofessionen principal från staten till denna marknad. En sådan skiftning sker gradvis men kan, som vi ser bevis på, skyndas på genom skandaler och kriser. Jönsson (1991) sammanfattar genom att säga att redovisningen får sin roll i samhället genom huvudsakligen två faktorer: någonting berättigar att det uppkommer nya regler på området och någon har så pass mycket trovärdighet att denne tillåts att skapa de nya reglerna. Den första faktorn anser Jönsson (1991) ofta uppfylls av kriser och skandaler medan den andra faktorn ofta uppfylls av experter på redovisningsområdet.

Övergången till IFRS/IAS 1 januari 2005 leder till att Redovisningsrådets rekommendationer ska följa IASB:s regelverk såtillvida att de inte strider mot svensk lag. Kompletterande regler till IFRS/IAS finns i rekommendationerna RR 30-32 (Redovisningsrådets hemsida, 2006). IFRS/IAS följer

kapitalmarknadsperspektivet och staten har en svagare roll. Sverige har alltså allt mer anpassat sig till internationell redovisningsreglering och detta kan spåras till en svensk tradition att låta sig influeras av amerikansk redovisning i och med att många svenska företag noterats på amerikansk börs (Willmott, 1992). Genom att spåra utvecklingen i Sverige är det intressant att spekulera i vad som skulle inträffa vid en ny finansiell kris i Sverige. Skulle detta leda till ökad debatt på redovisningsområdet och att staten stärktes på bekostnad av kapitalmarknadens behov? Detta kan enbart tiden utvisa.

Utvecklingen i Sverige har visat att staten inte ensam klarar av att leda redovisningspraxis. Det är inte hållbart att kapitalmarknadsbehovet inte tillgodoses. En väl fungerande kapitalmarknad är till stor del beroende av informationsvärdet från redovisningen. Därför har vi valt att se på vår undersökning delvis ur ett kapitalmarknadsperspektiv.

2.2 Kapitalmarknadsperspektivet

Bakgrunden till att man idag nästan uteslutande ser kapitalmarknadsperspektivet som det dominerande synsättet inom redovisning är främst en påverkan från de anglosaxiska länderna (Artsberg, 2003). USA var först med att bland annat införa tillförlitlig information och rättvisande bild som grundpelare i FASB (Young, 1996). Kapitalmarknadsperspektivet, även kallat beslutsanvändbarhetssynsättet, bygger på ett synsätt som härstammar från en rapport från 1973 kallad Trueblood-rapporten men teorin uppkom redan under 1950-talet (Artsberg, 1992). En viktig poäng i denna rapport är relationen mellan ett företags förväntade framtida kassaflöden och det redovisningsmässiga vinstmåttet. Ett problem som diskuteras i rapporten är vikten av att hitta ett tillförlitligt mått för att beräkna vinst på kort sikt.

Dagens redovisning präglas av informationssynsättet vilket innebär att redovisningen ska i första hand användas av investerarna som beslutsunderlag (Artsberg, 1992). Man ska kunna jämföra, bedöma och förutsäga olika investeringsportföljer med avseende på den avkastning de förväntas generera i

framtiden. Artsberg (2003) menar här att investerarna ska ha nytta av informationen för att kunna besluta om de ska sälja, köpa eller behålla ett företags aktier. Med andra ord görs en framtidsinriktad bedömning utifrån redovisningsinformationen. Med övergången till IASB, som huvudsakligen bygger på FASB:s regelverk, blir det naturligt för oss att belysa vår utredning utifrån ett kapitalmarknadsperspektiv. Vi vill därför utifrån ett kapitalmarknadsperspektiv utreda vilka konsekvenser som har uppstått eller kan komma att uppstå på grund av denna övergång.

Då det är viktigt att jämföra olika företag med varandra och även kunna jämföra ett företag över flera år är det av stor vikt att man använder sig av enhetliga redovisningsregler. Vi leker med tanken att ett land använder sig av redovisningsnormer som bygger på försiktighetsprincipen där anskaffningsvärdesmetoden är en grundpelare. Det kan då uppstå problem vid jämförelse mellan ett företag som värderar vissa tillgångar till marknadsvärde med ett annat företag som använder anskaffningsvärdesmetoden. Som exempel kan man ju nämna Sverige och Tyskland där försiktigheten har haft en helt dominerande ställning under många decennier. Försiktigheten har i dessa länder främst motiverats av att redovisningen har en stark koppling till beskattning. Sverige har tillåtit företag att bygga upp reserver för sämre tider (Artsberg, 2003).

Försiktighetsprincipen har dock fått ge vika för en princip som främst dominerar redovisningen i den anglosaxiska världen, nämligen matchningsprincipen (Artsberg, 2003). De länder som avses här är främst USA och England. De anser att sådana reserver leder till förvrängd redovisningsinformation. Som nämnt är det alltså matchningsprincipen och därmed rättvisande bild som gäller i den anglosaxiska världen. Detta har även påverkat övriga världen genom att man mer och mer övergår till detta synsätt. Detta är huvudanledningen till att vi valt att lösa vårt problem genom kapitalmarknadsperspektivet.

Två viktiga kriterier som brukar belysas i kapitalmarknadsperspektivet är relevans och tillförlitlighet (Artsberg, 2003). Dessa kriterier är även två viktiga grundpelare i IASB:s föreställningsram som presenteras nedan. Enligt Artsberg (2003) har detta synsätt spridit sig över världen i takt med att aktiemarknaderna har vuxit i

betydelse. Detta är ett fenomen som även Young belyser i sin artikel från 1996. Han väljer att kalla detta fenomen för ”den finansiella revolutionen”. Innebörden av detta är en utveckling av nya metoder för bland annat riskreducering. Dessutom har det de senaste två decennierna utvecklats flera olika typer av finansiella instrument. Genom olika kombinationer av swapar, obligationer och optioner uppstod det nya sätt att gardera sig mot risk (Young, 1996).

Artsberg (1992) diskuterar frågan om informationsekonomi där utgångspunkten är användare som har nytta av redovisningsinformationen för beslutsfattande. Man ser informationsproduktionen som om den sker på marknaden, det vill säga att det finns utbud och efterfrågan. Om investeraren behöver minska risken i sin verksamhet antar man att han efterfrågar redovisningsinformationen. Genom att informationen efterfrågas tvingas företagen att möta denna efterfrågan då de annars riskerar att gå miste om kapital.

2.2.1 Agentteori

Utgångspunkten i agentteorin är att principalen och agenten ingår i en relation. Relationen präglas då av antaganden som rationalitet och nyttomaximering. Med dessa antaganden kommer konflikter oundvikligen att uppstå. Agenten kommer alltså att utnyttja varje situation för att nyttomaximera sin ställning på principalens bekostnad. För att minska risken och konflikterna bör principalen använda sig av de metoder som finns, exempelvis kontrakt och övervakning (Nygaard och Bengtsson, 2002). Då övervakning är en dyr och kostsam process kan vi tänka oss att kontrakt är det mest vanliga.

Eftersom vi ämnar arbeta utifrån ett induktivt och deskriptivt synsätt, vilket vi resonerar kring senare i uppsatsen, är det självklart att vi tar upp agentteorin då den tydligt inte syftar till att bygga upp en normativ teori utan en deskriptiv (Artsberg, 2003).

2.2.1.1

Agentteori i tillämpning

För att agentteorin ska tillämpas måste det finnas en intressekonflikt mellan två aktörer, principal och agent, då de är rationella och nyttomaximerande. Om vi exempelvis tar Nordeas aktieägare, principalen, och företagsledningen, agenten, kan en konflikt uppstå då agenten väljer den redovisningsmetod som ger företaget högre vinst. För att denna problematik ska kunna uppstå måste agentens ersättning vara kopplad till företagets vinstnivå såsom ett bonusavtal. Ledningen måste på så sätt använda sig av olika former av kontroll för att se till att rätt redovisningsmetoder används. Det är då revisorns uppdrag att kontrollera att rätt metod enligt lag och praxis använts (Artsberg, 1992).

Tidigare pratade vi om kapitalmarknadsperspektivet, vilket betonade investerarnas informationsbehov. Agentteorin tar detta ett steg längre då vi med hjälp av teorin kan söka förståelse i relationen mellan en bank och dess investerare.

När redovisningen nu går över till IASB:s regelverk kan redovisaren använda sig av marknadsvärdesmetoden, vilket kan påverka bankens eget kapital och resultat. Detta kan i sin tur komma att påverka kapitaltäckningsgraden och ha en inverkan på utlåningsmöjligheterna. Med hjälp av agentteorin ska vi förklara och tydliggöra vissa problem som uppstår med övergången och vad det har med dess investerare att göra.

Avsikten med att tillåta marknadsvärdering är att det ska leda till en mer rättvisande bild för investerarna men det kan leda till konsekvenser att risken för manipulering av siffror ökar. Eftersom vi anser att värderingen till marknadsvärde är subjektiv och ofta svår att värdera, speciellt för en okunnig investerare, kan banken möjligen påverka siffrorna och bli mer attraktiv för marknaden. I sådana fall tjänar styrelsen på investerarnas bekostnad då de kan uppvisa ett högre resultat på grund av mer utlåning tack vare ett högre eget kapital. Marknadsvärdering kan dock utifrån ett annat synsätt ha positiva konsekvenser för styrningen av ett företag och minska principal-agentkonflikten. Barlev och Haddad (2003) menar att marknadsvärdering kan bidra till att minska den här

konflikten då den ger mer rättvisande värden på bankens tillgångar och skulder. Agentens förvaltning av dessa blir därför mer uppenbar i och med att marknaden så att säga ”bedömer” deras arbete. Poängen är dock att tillförlitlig värdering är möjlig så att man kan undvika den subjektivitet som vi nämnde ovan.

2.2.2 Finansiella instrument

En av de stora förändringarna i och med övergången till IFRS är redovisning av de finansiella instrumenten. Särskilt för bankredovisning kan man tänka sig att det får konsekvenser då bankernas verksamhet till stor del omfattas av handel med olika värdepapper. Fram till 2005 hade bankerna endast i not redovisat siffrorna som är framtagna utifrån beräkningarna av IFRS, men från och med 1 januari 2005 är de börsnoterade koncernerna i Sverige skyldiga att i sin årsredovisning använda sig av IFRS. Då de flesta bankerna redan tidigare hade använt sig av IFRS i not blev den kanske största skillnaden mot tidigare värderingsmöjligheterna för de finansiella instrumenten. Orsaken till att värderingsfrågan är av så stor vikt för oss kan förstås mot bakgrund av att den påverkar bankernas eget kapital.

Efter införandet av IFRS har begreppet finansiella instrument fått en bredare betydelse. De finansiella instrumenten delas upp i två kategorier, nämligen finansiella tillgångar och finansiella skulder (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, IAS 32 p.11). Inom de finansiella tillgångarna omfattas bland annat kontanter, fordringar, derivatinstrument, aktier och andelar. Bland de finansiella skulderna ingår skulder och derivatinstrument (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, IAS 32 p.11). Enligt Young (1996) är det centrala problemet gällande finansiella instrument hur de ska redovisas. Då dessas värde ständigt fluktuerar på grund av förändringar i valutakurser, räntenivåer och aktiekurser kan de vara problematiska att hantera. Teoretiskt kan problemet lösas på tre olika sätt, nämligen marknadsvärdering, anskaffningsvärdesmetoden eller det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde. Detta leder oss åter till det dilemma som har varit signifikativt för IASB, nämligen vilken av dessa metoder

man ska välja. IASB bestämde sig för att de finansiella tillgångarna och skulderna ska värderas till verkligt värde (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, IAS 39 p.43 och 45). Detta kan förstås mot bakgrund av investerarnas informationsbehov som presenterades ovan. Det finns som nämnts ovan både för- och nackdelar med värdering till verkligt värde. Bland fördelarna finns det faktum att verkligt värde utgör ett bättre bedömningsunderlag för de framtida kassaflödena. Det underlättar även jämförelser mellan företag och utgör underlag för företagets riskbedömning (Barlev och Haddad, 2003).

2.2.2.1 Säkringsredovisning

Säkringsredovisningens tillämpning enligt IAS 39 syftar till att minska volatiliteten i redovisat resultat. Denna volatilitet uppstår på grund av att finansiella tillgångar respektive skulder värderas olika. För att minska volatiliteten använder man ett så kallat säkringsinstrument och matchar det mot en säkrad post. Ett säkringsinstrument är ett derivat eller en finansiell tillgång eller skuld vars verkliga värde eller kassaflöde väntas uppväga förändringar i en identifierad säkrad posts verkliga värde eller kassaflöde (Företagens tillämpning av internationella redovisningsregler, 2006). De tidigare redovisningsprinciperna tillät att värdera säkrad post och säkringsinstrument till anskaffningsvärde. Man redovisade sedan ett resultat när säkringen tilländalöpte. Numera ska enligt IFRS/IAS värdering av säkrade poster och säkringsinstrument ske till verkligt värde. Den skillnad som uppstår mellan dessa två poster ska redovisas antingen direkt mot resultaträkningen eller som en egen post i eget kapital tills säkringen upphör beroende på vilken metod som används (Företagens tillämpning av internationella redovisningsregler, 2006).

De metoder som tillåts enligt IAS 39 p.86 (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005) är följande i sammandrag:

- Säkring av verkligt värde: En säkring av exponering för förändringar i verkligt värde på en redovisade tillgång eller skuld eller ett oredovisat bindande åtagande, eller en identifierbar del av sådan tillgång eller skuld eller sådant bindande åtagande som är

hänförlig till en viss risk och som skulle kunna påverka resultaträkningen.

- Kassafördessäkring: En säkring av exponeringen för variationer i kassafördöden.
- Säkring av en nettoinvestering i en utlandsverksamhet.

I Finansinspektionens rapport (Företagens tillämpning av internationella redovisningsregler, 2006) påpekas det att för att tillämpning av säkringsredovisning ska kunna ske måste ett antal villkor uppfyllas såsom identifiering, dokumentation och effektivitet. Dessa villkor är mer omfattande än tidigare och är därför svårare för banker att uppfylla. Eftersom banker är så pass beroende av finansiella transaktioner är en analys av säkringsredovisningen viktig att ta upp.

2.3 Goodwill

Goodwill är ett annat uttryck för framtida ekonomiska fördelar från synergieffekter eller tillgångar som inte kan redovisas som enskilda tillgångar (FARs Samlingsvolym, 2005: RR 1:00 p.59). IASB ser goodwill som förvärvas i ett rörelseförvärv ”som en betalning för tillgångar som ger upphov till förväntade framtida ekonomiska fördelar som inte går att enskilt identifiera och att redovisa separat” (Internationella redovisningsstandard i Sverige, 2005, IAS 36 p.81, s 513). Goodwill är en immateriell tillgång utan alternativt användningsområde, är inte avskiljbar och dess fördelar är tvivelaktiga (Hendriksen, 1992). Hendriksen (1992) nämner tre olika huvudsakliga sätt att värdera goodwill.

1. Värdering av positiva attityder gentemot företaget
2. Diskontering av framtida övernormala kassafördöden
3. Skillnaden mellan värdet på företaget som helhet och värdet på dess individuella materiella och immateriella nettotillgångar

KPMG (2004) berättar om konsekvenserna av övergången till IFRS 3. En av konsekvenserna är att avskrivningar inte längre får göras av goodwill och vissa

andra immateriella tillgångar med obestämbar ekonomisk livslängd. Däremot skall dessa tillgångar vid behov skrivas ned (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, IAS 38 p.107). Nedskrivningstest görs antingen årligen eller då det finns tecken på värdenedgång. Testet genomförs genom att man jämför tillgångens återvinningsvärde med dess redovisade värde (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, IAS 38 p.108). Enligt Barlev och Haddad (2003) är nedskrivningstestet ett viktigt exempel på tillämpningen av verkligt värde. Drivkraften till IFRS 3 är i första hand att frambringa en harmonisering med FASB. Nedskrivningar är viktiga för bankerna då de kan ge fel signaler till investerarna. Nedskrivningar eller uteblivande av nedskrivningar kan ge signaler om framgångsrika förvärv och det motsatta. När det gäller nedskrivningar måste man se till så att de inte överraskar marknadsaktörerna. Sedan måste investerarna och olika analytiker förstå att nedskrivningsprövningar oftast är baserade på framtida kassaflöden. Enligt Göran Arnell (KPMG, 2004) är dessa framtida utsikter mer baserade på konst än vetenskap.

Det betonas att upphörandet av goodwillavskrivningar får en stor effekt på resultatet. Om banken lyckas visa att det inte föreligger något nedskrivningsbehov kommer nettovinsten att öka. Om däremot ett behov av nedskrivningar blir ofta förekommande ökar svängningarna i resultatet kraftigt.

2.4 Personal och pensioner

En påverkan på bankernas eget kapital är pensionsförpliktelser som även påverkas av övergången till IFRS/IAS. På Deloitte's hemsida (2006) berättas det att redovisning av pensioner och övriga ersättningar till anställda behandlas i IAS 19 Ersättningar till anställda. RR 29 är mer eller mindre identisk med IAS 19 och började gälla redan den 1 januari 2004, alltså innan själva övergången till IFRS/IAS. Huvuddragen i IAS 19/RR 29 är hanteringen av pensionskostnader och frågan om tilläggsinformation relaterad till pensionsåtaganden. Vi kommer inte att fördjupa oss i diskussionen kring pensionsredovisningen eftersom denna inte är en

direkt effekt av övergången. Eftersom denna problematik indirekt är IAS-relaterad i och med att RR 29 är baserad på IAS 19 vill vi ändå beröra ämnet.

2.5 IASB:s föreställningsram

För att förstå effekterna av övergången till IASB:s regelverk är det centralt att avsikten med rekommendationerna är tydlig. Denna avsikt kan bäst uttolkas genom att analysera föreställningsramen. Ett av ramens huvudsyften är just att ”vägleda användare vid tolkning av information i finansiella rapporter som upprättas i enlighet med IAS” (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, p.1, s 10).

Föreställningsramen, liksom kapitalmarknadsperspektivet, fokuserar på investerarnas informationsbehov, vilket även känns naturligt för oss inom ramen för denna uppsats. IASB resonerar som så (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, p.10) att eftersom investerare faktiskt är de som tillför kapital till företaget och möjliggör dess existens, så är den information som är viktig för dem till stort intresse för även övriga användargrupper (anställda, långivare, leverantörer, kunder, staten, samhället i stort). Att fokusera på investerare utesluter alltså inte att man kan ta en bredare hänsyn på ett indirekt sätt, vilket är av stor vikt för oss då banker fyller en viktig funktion i samhällsekonomin och har en mängd olika intressenter.

IFRS/IAS påverkar bankernas eget kapital och vi ställer oss frågan om det nya regelverket verkligen leder till en redovisning som bättre uppfyller de kvalitativa egenskaperna i föreställningsramen. Detta är något vi ämnar utreda i den empiriskt inriktade delen av uppsatsen.

2.5.1 Kvalitativa egenskaper

För att kunna utföra vår kvalitativa analys av övergången till IFRS är det naturligtvis viktigt att förstå och tillämpa de kvalitativa egenskaper som anges i föreställningsramen. Det är dessa egenskaper som gör informationen användbar för investerarna.

2.5.1.1 Begriplighet

Informationen i finansiella rapporter ska vara lättbegriplig för användarna. Detta innebär att om en investerare har en rimlig kunskap om ekonomi samt lägger ner tillräckligt med tid för att verkligen försöka förstå rapporteringen, så ska det inte vara några problem för denne att ta till sig redovisningsinformationen (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, p.25).

En intressant fråga är huruvida man kan anse att redovisningsinformationen har blivit mer eller mindre begriplig för användarna av bankernas redovisning i och med övergången till IFRS, något vi återkommer till.

2.5.1.2 Relevans

Relevans innebär att redovisningsinformation på ett meningsfullt sätt kan användas för beslut. Bedömningar av olika händelser samt korrigeringar och bekräftelser av tidigare bedömningar ska underlättas för att relevans ska anses föreligga (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, p.27). Kam (1986) för ett liknande resonemang som föreställningsramen och menar att informationen endast är meningsfull om den kan reducera osäkerheten i beslutsprocessen.

Diskussionen i p.29 (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005) angående väsentlighet finner vi intressant för vårt syfte. Relevans påverkas dels av informationens karaktär och dels av dess väsentlighet. En förändring i eget kapital till följd av IFRS kan anses vara *oväsentligt* liten i förhållande till kapitalets storlek, men informationens *karaktär* kan vara sådan att relevans ändå uppnås. I

sådana fall blir förändringen relevant för framtida beslutsfattande och intressant för oss att studera.

2.5.1.3

Tillförlitlighet

Tillförlitlighet innebär att rapporteringen inte ska innehålla felaktigheter och inte vara vinklad på något sätt (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, p.31). Informationen ska spegla en korrekt bild och ge den bild som informationen avser sig göra och som man kan förvänta sig att den ska göra. Samtidigt menar Kam (1986) att ingen mätmetod är fullständigt korrekt och tillförlitlig förutom rent räknande, exempelvis om man räknar antalet stolar i ett rum.

Tillförlitlighetskriteriet innebär att man låter innebörd gå före form (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, p.35). Den ekonomiska innebörden betonas naturligtvis och det innebär att redovisningsinformationen så långt det är möjligt ska återspegla den ekonomiska verkligheten istället för den juridiska. IFRS tillåter i högre grad än tidigare värdering till verkligt värde vilket är ett resultat av detta resonemang. Man låter orealiserade värdeförändringar påverka resultatet och eget kapital i banken. Vi anser att en intressant frågeställning är huruvida ekonomisk innebörd verkligen bör gå före formen inom bankväsendet, där strikt juridisk form kan vara nödvändig för att skapa stabilitet och förebygga olika former av bankkriser.

Tillförlitlighet innebär också neutralitet, det vill säga ej vinklad information som inte tagits fram i syfte att ge en annan bild än en korrekt redovisning (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, p.36). Neutralitet är intressant att studera inom ramen för övergången till IFRS. Barlev och Haddad (2003) menar som tidigare nämnts att anskaffningsvärde är lättare att manipulera för att ge en viss specifik bild av ett företag. Samtidigt ger värdering till verkligt värde upphov till en högre grad av subjektivitet i bedömningarna, vilket kan sägas vara negativt för tillförlitligheten.

För att uppnå tillförlitlighet måste hanteringen av den osäkerhet som uppstår skötas på rätt sätt genom de bedömningar man tvingas göra inom redovisningsområdet. Denna osäkerhet hanteras genom att iaktta försiktighet. Försiktighetsprincipen innebär att man inte bör överskatta tillgångar och inte underskatta skulder (Artsberg, 2003). Försiktighetsprincipen har länge varit en grundpelare inom redovisningen och finns alltså kvar i föreställningsramen. Detta kan dock upplevas som motsägelsefullt då exempelvis värdering till verkligt värde knappast kan sägas ge uttryck för den traditionella försiktighetsprincipen. Dock finns inskrivet i p.37 (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005) att avsiktliga under- och övervärderingar ej är tillåtna enligt neutralitetskriteriet. Slutligen kräver tillförlitlighet att informationen ska vara fullständig så till vida att kostnaderna för fullständighet inte är omotiverat stora.

2.5.1.4

Jämförbarhet

Jämförbarhet (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, p.39) innebär att meningsfulla jämförelser görs över tiden vad gäller samma företag men även företag sinsemellan. Punkt 40 (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005) är speciellt relevant att ta hänsyn till för vårt syfte. Användarna ska få full information om de redovisningsprinciper som tillämpats samt om de effekter som ändringar i principerna ger upphov till. Det är intressant att studera om bankerna har givit den information i sina årsredovisningar som krävs för att uppfylla detta kriterium. Övergången till IFRS skapade en hel del effekter som kräver noggrann specificering för att användarna ska förstå förändringarna. Jämförelseperioder måste räknas om på ett lämpligt sätt. Detta är något vi återkommer till i vår innehållsanalys av årsredovisningar.

2.5.1.5

Avvägningar enligt föreställningsramen

Punkt 43 (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005) tar upp en intressant frågeställning. Om redovisningen av information sker vid ett sent tillfälle, vi kan kalla det realisation efter form, kan man säga att informationen är väldigt tillförlitlig men kanske föga relevant för beslutsfattande. En realisation

efter substans, det vill säga då situationen är högaktuell, kan leda till ökad osäkerhet i bedömningen men en hög relevans för framtiden (Artsberg, 2003). Vi finner det intressant att se hur bankerna hanterar denna avvägning i och med IFRS, där vi anser att det finns större möjligheter att göra redovisningsinformation tidsrelevant.

En annan avvägning som kan vara intressant att studera är den mellan nytta och kostnad (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, p.44). Har nyttan av informationen som upprättats i enlighet med IFRS verkligen överstigit kostnaden som har krävts för att upprätta den?

2.6 **Kapitaltäckningsreglerna**

Grundidén med kapitaltäckningsreglerna är att de ska fungera som en säkerhetsbuffert för att man ska undvika finansiella kriser och uppnå finansiell stabilitet. Bankerna tvingas av de nya reglerna undvara ett kapital som motsvarar åtta procent av de tillgångar som är riskvägda (Riskmätning och kapitalkrav II, 2002).

Dagens kapitaltäckningsregler, även kallade Basel I, anses ge utslag alldeles för sent på förhöjd risk vilket medför att åtgärdsprogram sätts in för sent. De har dessutom problem med att behandla de nya finansiella instrument som tillkommit under årens lopp eftersom de inte kan hanteras på ett rättvisande sätt. Följden av detta blir att beräkningarna blir mindre tillförlitliga då man ska bedöma kreditinstitutens verkliga motståndskraft. Ovannämnd kritik har i stort bekräftats genom de finanskriser som svepte över kontinenten på 1990-talet. Basel I räcker helt enkelt inte till (Riskmätning, och kapitalkrav, 2001).

Medan Basel I endast koncentrerar sig på det minimikrav på kapital som bankerna måste uppfylla, så har Basel II ett bredare innehåll. Det nya regelverket bygger på tre så kallade pelare. Första pelaren innehåller regler för minimikravet på kapital för risker. Den andra omfattar regler för en samlad kapitalbedömning som kan leda till ett höjt kapitalkrav för enskilda banker. Den tredje omfattar krav på

offentliggörande av uppgifter vars syfte är att ge aktörerna på finansmarkanden bättre information (Riskmätning och kapitalkrav II, 2002). Jämfört med dess föregångare, Basel I, innebär det nya regelverket som sagt en del förändringar. En av dessa förändringar är den första och tredje pelaren som är nya bidrag. Dessutom ges nu även bankerna möjlighet att beräkna kreditrisk med egna modeller (Riskmätning och kapitalkrav II, 2002). Ett annat nytt inslag i Basel II är att man ska åsätta ett speciellt kapitalkrav för operativ risk. Ur ett teoretiskt perspektiv är huvudförslaget att denna så kallade operativa risk ska mätas med hjälp av statistiska modeller (Wahlström, 2004). Nedan följer en snabb genomgång av de tre pelarna som ingår i det nya regelverket.

2.6.1 Kapitalkrav

Denna pelare innehåller regler för hur beräkning av kreditrisk och marknadsrisk går till och numera även operativ risk. Kapitaltäckningskravet kommer även efter införandet av de nya reglerna att vara åtta procent av det riskvägda beloppet. För bankväsendet är kreditrisken den mest väsentliga risken då de ständigt utsätts för den vid utlåning. De två metoder som står till bankernas förfogande vid beräkning av kreditrisk är endera av internratingmetoden och schablonmetoden. Den förstnämnda kräver godkännande från tillsynsmyndigheten, vilken i Sverige är Finansinspektionen. Denna metod ses som ett komplement till schablonmetoden och innebär att bankerna själva bestämmer riskvikterna på grundval av sitt egna klassificeringssystem (Riskmätning och kapitalkrav, 2001). Schablonmetoden i sin tur innebär att riskvikter fördelas på motparterna beroende på kreditvärdigheten. Det står bankerna fritt att själva värdera kreditvärdigheten hos motparten.

Som ovan nämnt innehåller denna pelare också regler för bedömningen av marknadsrisk. Denna risk definieras som risken för eventuella förluster i investeringar, exempelvis genom att marknadsvärdet sjunker på en finansiell tillgång. Då reglerna för beräkning av denna risk har fungerat på ett tillfredsställande sätt kommer de huvudsakligen att lämnas oförändrade (Riskmätning och kapitalkrav II, 2002).

2.6.1.1

Operativ risk

Denna risk fokuserar främst på mänskliga fel och felaktiga system. Ett viktigt attribut i denna vida definition av operativ risk är att den fångar så många händelser som möjligt. Wahlström (2004) menar att det finns en korrelation mellan intellektuellt kapital och operativ risk. Kompetent personal innebär att det intellektuella kapitalet blir högre vilket leder till att färre misstag begås. Detta i sin tur leder till att den operativa risken minskar. Införandet av den operativa risken i Basel II är ett led i Baselkommitténs intention att skapa mer riskkänsliga kapitaltäckningsregler. Om man då skulle lyckas att minimera den operativa risken skulle detta leda till att mindre kapital binds enligt de nya reglerna. Förhoppningen med de nya reglerna är alltså att de ska ge incitament att minimera den operativa risken då detta skulle leda till högre avkastning (Wahlström, 2004).

2.6.2

Samlad kapitalbedömning

Detta är den så kallade andra pelaren i Basel II och dess syfte är att fungera som ett instrument för tillsynsmyndigheten i respektive land. Trots att Basel II är en utveckling mot att mäta risk som grund för kapitalkravet enligt första pelaren är det fortfarande bara allmänna regler som inte kan ta hänsyn till alla aspekter på en enskild banks kreditportfölj. Inte heller räknas den enskilda bankens system för riskhantering med. Det behövs alltså en individuellt anpassad uppskattning som komplement till regelverket under den första pelaren. Syftet med den andra pelaren är just att ha denna uppgift (Riskmätning och kapitalkrav II, 2002). I Sverige är det Finansinspektionen som bär detta ansvar som tillsynsmyndighet. Tanken är att Finansinspektionen ska kunna göra en inventering av bankernas risk- och kapitalvärdering och ställa krav på förändring vid behov. En tänkbar situation kan vara att Finansinspektionen ställer krav på ökad kapitalisering eller minskning av riskerna (Lönnerblad, 2001).

2.6.3

Genomlysning

Tanken bakom den tredje och sista pelaren är att underlätta för olika aktörer på den finansiella marknaden. Informationsbehovet är ett ständigt återkommande begrepp vilket även har betonats ovan i kapitalmarknadsperspektivet. Bankerna tvingas alltså genom den tredje pelaren att tillfredsställa intressenternas informationsbehov. Det är tillsynsmyndighetens uppgift inom den andre pelaren att övervaka hur bankerna uppfyller informationskraven. Det som framför allt nämns är bankernas finansiella ställning (Riskmätning och kapitalkrav II, 2002). Den tredje pelaren kräver alltså genomlysning av bankernas kapital och risker medan det enligt den andra pelaren är tillsynsmyndighetens uppgift att kontrollera att bankerna verkligen uppnår kraven.

2.7 Sammanfattning av litteraturgenomgång

Genom litteraturgenomgången har vi visat hur bankerna berörs av den nya redovisningen genom att problemdiskussioner och teorier appliceras på fenomenen av övergången. Vårt syfte är att hitta intressanta infallsvinklar för vad övergången till IFRS innebär för bankernas eget kapital och påverkan på kapitaltäckningen. För att kunna studera detta senare i verkligheten skaffar vi oss i litteraturgenomgången kunskaper i redovisningshistoria och berör lämpliga teorier och olika ramverk. Vi tar upp kapitalmarknadsperspektivet där man tittar på hur viktig kapitalmarknaden och dess investerare är för framtiden. Vi tittar även på ramverken som hjälper oss att förstå effekterna av övergången.

Genom litteraturgenomgången ser vi en förändring av redovisningen genom tiden och just nu och därmed också en förändring av bankernas eget kapital och resultat. Avsikten med den förändrade redovisningen är att det ska leda till en mer rättvis bild för investerarna eftersom de kan då, genom att använda redovisningen, göra en framtidsbedömning av marknaden, men det kan även leda till konsekvenser i form av att manipulering av siffror från bankernas sida ökar. Vi frågar oss därför

om det nya regelverket i verkligheten leder till en redovisning som är stabil och som har egenskaper att tillgodose samtligas behov.

Övergången till IFRS/IAS kan närmast ses som ett fenomen då det är ett helt nytt regelverk som ska tillämpas fullt ut i Sverige och resten av EU. Som vi har visat finns det ett antal nyheter på redovisningsområdet, vilket tillsammans med de nya kapitaltäckningsreglerna Basel II har skapat outforskad mark på området bankredovisning. Belkaoui (2004) beskriver redovisningens historia som en evolution som anpassar sig efter användarnas behov. Detta leder till att problem uppstår då de gamla traditionerna tvingas lämna plats åt de nya tankegångarna. Enligt Jönssons (1991) resonemang präglas redovisningsutvecklingen av konflikter och förändringar i maktbalansen mellan marknad och stat.

Den historiska redovisningsutvecklingen i Sverige visar att nya tänkesätt på redovisningsområdet skapar en ökad redovisningsdebatt och denna uppsats kan ses som vårt bidrag till debatten. För att studera ett fenomen som detta är det lämpligt med en bred infallsvinkel och en metod nära kopplad till empirin.

3 Metod

Här presenterar vi vår metod och vårt tillvägagångssätt för att utreda syftet utifrån de perspektiv och teorier vi har lyft fram.

3.1 Studiens metodologiska utformning

Att analysera effekterna på bankernas eget kapital genom övergången till IFRS är ett relativt nytt område då reglerna blev tvingande för noterade koncerner från och med 1 januari 2005. Därav känns det naturligt att ta sin utgångspunkt i empirin, det vill säga att vi använder oss av ett induktivt angreppssätt. Teorierna som presenterades ovan finns med i syfte att förtydliga vårt perspektiv, nämligen att fokusera på investerarnas informationsbehov. Ett alternativ angreppssätt är den deduktiva metoden då man utgår från teorin och tillämpar det i empirin. Med andra ord testar man teorin med empirin. Nackdelen med ett sådant angreppssätt vid datainsamling är att det kan leda till en alltför subjektiv undersökning genom att forskaren endast letar efter det han finner är relevant (Jacobsen, 2002).

Vår målsättning är att beskriva och förstå den ekonomiska verklighet som bankerna ställs inför i och med övergången till IFRS och eventuella konsekvenser för de kommande kapitaltäckningsreglerna. Detta innebär att vår utgångspunkt blir deskriptiv metod.

Artsberg (2003) presenterar fyra olika kombinationer av metodologiska perspektiv, nämligen normativ/induktiv, normativ/deduktiv, deskriptiv/deduktiv och deskriptiv/induktiv. Vår fokus ligger alltså på det deskriptiv/induktiva synsättet eftersom denna metod kan ”användas av rena kunskapskäl, utan något omedelbart instrumentellt syfte” (Artsberg 2003, s 32). Syftet med vår utredning är att utröna effekterna av specifika redovisningslösningar, vilket är förenligt med Artsbergs (2003) uppfattning om deskriptiv/induktiv metod.

3.2 Urval och datainsamlingsmetod

I vår utredning har vi valt att fokusera på de fyra stora bankerna och förändringar i deras eget kapital. Då vi har begränsat med tid avser vi att fokusera på de fyra stora bankerna eftersom de har en så pass stor marknadsandel. Att undersöka fler banker skulle vara meningslöst i förhållande till tidsåtgången och informationskvaliteten. Till att börja med ämnar vi att studera deras årsredovisningar för att finna intressanta effekter som resultat av övergången till IFRS. Det kommer sannolikt att väckas en del intressanta funderingar och frågeställningar. Dessa hoppas vi kunna besvara genom djuplodande intervjuer med personal som har expertkompetens inom området. Intervjuerna kommer att genomföras med såväl bankpersonal som revisorer med kompetens inom bankredovisning. Även Finansinspektionen kommer att intervjuas i egenskap av tillsynsmyndighet för bankerna i Sverige. Genom att intervjua dessa tre grupper hoppas vi kunna täcka in olika perspektiv på de relevanta frågeställningarna.

Man skulle även kunna tänka sig andra former av dokument än årsredovisningar att analysera, såsom styrelseprotokoll och andra redovisningsdokument. Innehållsanalysen av årsredovisningarna kommer att göras då dessa är lättillgängliga och den information vi söker måste enligt lag finnas med i årsredovisningarna. Våra intervjuer kan närmast beskrivas som semistrukturerade. Det innebär enligt Bryman och Bell (2005) att vi har en lista över teman som ska täckas in, men uppgiftslämnaren har stort utrymme att forma svaren på sitt eget sätt. Vi ställer upp en intervjuguide enligt Strauss och Corbins (1998) modell, men denna måste vi enligt vår metod inte följa till punkt och pricka. Ett annat tillvägagångssätt kan vara den helt ostrukturerade intervjun där forskaren ställer endast en fråga och låter uppgiftslämnaren fritt tala. Eftersom vår undersökning har en tydlig fokus, förändringen på eget kapital till följd av övergången till IFRS/IAS, är det mer gynnsamt att använda sig av en semistrukturerad intervju för att ta sig an specifika frågeställningar. De ostrukturerade intervjuerna lämpar sig bäst vid en allmän vilja att utforska ett område eller tema. Detta tillvägagångssätt hade varit fördelaktigt om vi exempelvis skulle undersöka

effekten av övergången generellt på redovisningen. Då vår fokus är på eget kapital ser vi detta som ett argument för att välja de semistrukturerade intervjuerna. För att hitta lämpliga intervjupersoner inom bankerna, revisionsbyråerna och Finansinspektionen har vi använt oss av snöbollsurval, vilket enligt Bryman och Bell (2005) är att man först tar kontakt med ett fåtal människor som är kunniga inom området och sedan använder dessa för att hitta ytterligare personer. Anledningen till att vi har valt denna metod är att det inte finns någon lista på personer som är kunniga på området. Med andra ord, det finns ingen tillgänglig urvalsram för att användas för slumpmässigt urval. En nackdel med detta tillvägagångssätt enligt Bryman och Bell (2005) är att det urvalet av intervjupersoner vi tar fram inte nödvändigtvis representerar hela populationen med expertkompetens inom bankredovisning. Trots denna nackdel anser vi att detta är det enda sättet att gå vidare på då det inte finns någon urvalsram. Bryman och Bell (2005) påstår vidare att snöbollsurval är mest användbart vid kvalitativa undersökningar, vilket är fallet då det gäller vår undersökning.

3.2.1 Primär och sekundärdata

Då det är vi själva som samlar in data genom intervjuerna och analyserar innehållet av årsredovisningarna är det att anse som primärdata. Primärdata innebär att det är forskaren själv som samlar in materialet och sedan tolkar det. Vi anser att detta är fördelaktigt då vi själva kan påverka datakvaliteten och situationsanpassa den. Vi behöver alltså inte använda oss av data som redan är tolkad av andra forskare, vilket i så fall skulle vara sekundärdata (Artsberg, 2003). Nackdelen med sekundärdata är att den kan vara inaktuell och ej tillämplig i vårt specifika fall.

3.2.2 Litteraturinsamling

De artiklar och böcker som vi baserar våra resonemang på har insamlats via olika databaser som görs tillgängliga för oss genom Ekonomihögskolan vid Lunds universitet. En del material har tillhandahållits oss via intervjupersonerna. Den

information vi har fått av intervjupersonerna har vi ställt oss kritiska till då de kan vara vinklade till deras fördel. Vår handledare har bidragit med nyttiga förslag för vidare läsning och forskning.

3.3 Kvalitativ metod

Det finns naturligtvis nackdelar med en kvalitativ metod. Ett vanligt argument från anhängare av den kvantitativa metoden är att den kvalitativa metoden överhuvudtaget inte ger några valida rön. Detta på grund av att forskare som tillämpar kvalitativ metod ofta bortser från ett representativt urval. Vi ser inte detta som ett stort problem eftersom statistisk urvalsmetod hade varit föga meningsfull i vår utredning då vi anser oss ha möjligheten att kontakta de personer som har expertkompetens inom detta isolerade område.

Signifikativt för de öppna intervjuerna är att de kommer i form av ord, meningar och berättelser (Jacobsen, 2002). Jacobsen anser att de öppna intervjuerna bland annat lämpar sig bäst då det endast är ett fåtal enheter som ska undersökas. Detta passar väl in i vår undersökning då vi endast ska undersöka de fyra stora bankerna i Sverige. Ett annat argument för de öppna intervjuerna är att man är intresserad av vad uppgiftslämnaren säger. Även detta argument stämmer väl in på vårt syfte eftersom detta är ett relativt outforskat område och allt som sägs kan vara intressant. Ytterligare ett argument som Jacobsen (2002) presenterar är intresset av hur uppgiftslämnaren tolkar och lägger mening i ett speciellt sammanhang.

Ett annat vägval vi ställs inför är hur vi ska bemöta uppgiftslämnarna. Jacobsen (2002) presenterar två tillvägagångssätt, antingen att träffa uppgiftslämnaren personligen eller via telefonintervju. Det finns både för- och nackdelar med dessa två metoder. En uppenbar nackdel med personlig intervju är reskostnader. Telefonintervju är på så sätt smidigare då det kan göras ifrån en och samma plats. Vid en personlig intervju är det enklare att få en öppen dialog med uppgiftslämnaren varför det är enklare att genomskåda personens uppriktighet. Vi kan inte vid telefonintervju granska personens uppträdande och tolka hans eller

hennes kroppssignaler. Det är, som vi säkert alla vet, lättare att förvränga information över telefon eftersom man inte befinner sig i en lika socialt pressad situation. Jacobsen (2002) poängterar att telefonintervju oftast kan vara olämpligt vid intervjuer där det förekommer många öppna frågor, vilket tyvärr är fallet i vår utredning. Vi inser att det är mer fördelaktigt med personliga intervjuer men detta kommer vara en praktisk omöjlighet på grund av kostnads- och tidsbegränsningar.

Ett koncept som man måste vara medveten om vid en intervjuundersökning är den så kallade intervjuareffekten, vilket innebär att uppgiftslämnaren påverkas av vår fysiska närvaro. Man kan tänka sig att uppgiftslämnaren känner av intervjuarens känslor och kroppsspråk och därmed tenderar att ge oss de svar som han tror att intervjuaren söker. Risken för denna intervjuareffekt är lägre vid telefonintervju (Jacobsen, 2002).

För att kunna tolka och lita på den information som delges oss tänker vi anta att alla yttranden är rationella och att de utgör meningsfulla förklaringar (Townley, 2003). Townley (2003) argumenterar för detta på ett etiskt, metodologiskt och politiskt sätt. Ur en *etisk* synvinkel kan man inte bara ignorera de förklaringar som våra intervjupersoner ger eftersom det skulle skada deras integritet. Vi måste ta deras yttranden på allvar, vilket dock inte betyder att de alltid har rätt. Townley (2003) hävdar dock att en forskare, genom att ta yttranden på allvar, kan förstå logiken och rationaliteten bakom dem på ett *metodologiskt* sett. Genom att lita på det som våra intervjupersoner säger om övergången till IFRS/IAS kan vi gå vidare och analysera varför de just lyfter fram dessa aspekter. *Politiskt* sett vill vi göra våra intervjupersoners röster hörda.

3.4 Grundad teori

Kvalitativ metod kan användas för att utforska områden där det finns lite kunskap om ämnet. Vi finner det speciellt lämpligt att tillämpa tankegångarna om ”grounded theory”. Med denna metod är avsikten att bygga upp en ny teori genom att samla in data på ett systematiskt sätt och analysera denna i

forskningsprocessen. Metod, datainsamling, analys och eventuell ny teori står i nära relation till varandra. Enligt Strauss och Corbin (1998) är målet med grundad teori att bygga upp teori men de inser att detta inte är målet med varje forskningsprojekt. Det är inte vår avsikt att bygga upp en ny omfattande teori men vi behöver inte se detta som ett hinder för vår tillämpning av grundad teori. Istället kan vi låta oss inspireras och hämta nyttig kunskap ifrån Strauss och Corbin (1998). De ser nämligen sin teori som ett smörgåsbord. Denna metafor illustrerar tanken att kunna välja just de delar av deras teorier som passar forskarens specifika behov.

För att kunna tillämpa den grundade teorin måste vi som forskare ha ett väldigt öppet sinne och vara beredda på alla möjliga typer av svar (Strauss och Corbin, 1998). En stor fördel med den grundade teorin är att utgångspunkten börjar i empirin vilket enligt Strauss och Corbin (1998) gör teorin mer verklighetsförankrad. De hävdar vidare att grundad teori skapar insikt, fördjupar förståelse och kan skapa en meningsfull handlingsplan.

3.4.1 Frågeställningar

Strauss och Corbin (1998) menar att en central del av ett forskningsprojekt är att ställa frågor och hitta svar på dessa. Vi använder Strauss och Corbins (1998) tankegångar för att hitta bra och strukturerade frågor för vårt syfte. Genom att dela upp frågorna i fyra underrubriker kan man skapa en struktur för frågor som kan leda forskaren till svar.

3.4.1.1 Sensibiliserande frågor

Dessa frågor leder in forskaren till vad data indikerar. Vi ger här exempel på de frågor vi ställde oss och som vi vill ha svar på av uppgiftslämnarna:

- Vad är det som försiggår här?
- Vilka aktörer är involverade?

- Hur definierar aktörerna situationen?
- Skiljer sig aktörernas uppfattningar åt?

3.4.1.2 Teoretiska frågor

Dessa frågor hjälper oss som forskare att se processer, variation och kopplingar mellan olika koncept. För att utveckla vårt resonemang kring dessa teoretiska frågor har vi tagit hjälp av välgrundade teorier på området (Strauss och Corbin, 1998). Under våra intervjuer använder oss av dessa frågor som huvudsaklig vägledning för diskussionerna, men vi är inte rädda för utsvävningar utan vi välkomnar dessa eftersom fenomenet är nytt och vår infallsvinkel är så pass bred.

- Hur är kapitaltäckningen kopplad till IFRS/IAS?
- Hur påverkar de förändrade redovisningsprinciperna för goodwill eget kapital?
- Ger övergången till IFRS/IAS en mer rättvisande bild?
- På vilket sätt påverkar övergången till IFRS/IAS stabiliteten och kan eventuella kriser uppstå?
- På vilket sätt påverkar de nya kapitaltäckningsreglerna stabiliteten?
- Hur säkra är de värderingstekniker som används för att värdera enligt IAS 39?
- På vilka sätt kan det vara ett problem att låta kortsiktiga fluktuationer på aktiemarknaden påverka bankernas eget kapital?
- Har övergången till IFRS/IAS skapat en redovisning som bättre eller sämre stämmer överens med de kvalitativa egenskaperna i IASB:s föreställningsram?

3.4.1.3 Praktiska och strukturella frågor

- Hur kan vi komma vidare med vår teori?
- Finns det mer information att hämta?
- Var ska vi i sådana fall vända oss?

De guidade frågorna är inbakade i de teoretiska och fungerar som följdfrågor för att guida själva intervjun eller granskningen av årsredovisningarna. Därför finner vi det inte relevant att ta upp dessa frågor då de uppstod spontant vid intervjun.

3.4.2 Upptäcka kategorier

Under innehållsanalysen och intervjuerna uppstod en del likartade koncept vilka enligt Strauss och Corbin (1998) ses som grundstenarna för att bygga upp ny teori. Dessa koncept kan grupperas under mer abstrakta kategorier. På så sätt kan man enkelt klassificera olika koncept och på så sätt förklara deras gemensamma nämnare. Genom att behandla koncepten som kategorier kan vi som forskare sälla i informationsmängden och göra den mer lätthanterlig. Strauss och Corbin (1998) lyfter fram vikten av att hitta gemensamma nämnare och vi kan då även diskutera vad som skulle hända om några av dessa nämnare skulle förändras.

3.4.3 Samspelet mellan mottaglighet och objektivitet

Strauss och Corbin (1998) menar att samspelet mellan forskningen och forskaren gör forskaren till ett analysinstrument då denne genomför den kvalitativa studien. Därför bör det finnas en balans mellan objektivitet och mottaglighet. Objektivitet gör så att forskaren kan känna trygghet att dennes forskningsrön är tillförlitliga. Mottaglighet möjliggör kreativitet vilket är viktigt då man försöker att tänka i nya banor.

3.5 Praktiskt tillvägagångssätt vid intervjuerna

Tio av våra intervjuer utfördes via telefon och en utfördes som en personlig intervju. Resultatet av vårt snöbollsurval blev att de personer som är bäst lämpade för vår studie befinner sig i Stockholm. Som ovan nämnts är det en praktisk omöjlighet för oss att utföra alla intervjuer på plats i Stockholm då alla uppgiftslämnare inte kunde ta emot oss under samma tidsperiod. Det hade krävts en längre vistelse i Stockholm eller frekvent pendlande mellan Malmö och Stockholm, vilket är ekonomiskt ohållbart.

Våra intervjupersoner valdes ut på grundval av deras kompetens inom området för bankredovisning. För att få tillgång till kompetensen använde vi oss som sagt av snöbollsurval då vi genom en serie telefonsamtal resonerade oss fram till den mest lämpliga uppgiftslämnaren. Alla intervjuer bandades för att vi ska kunna återge detaljerna i detta utforskade område. Samtliga medlemmar i vår grupp var närvarande vid intervjuerna för att vi efteråt lättare skulle kunna diskutera och tolka vår empiri. Samtliga intervjuer varade mellan 30- 40 minuter. Samtliga av våra uppgiftslämnare kunde besvara våra frågor vilket tyder på att vårt resonemang kring deras kompetens bekräftas. Enligt Townley (2003) ska svaren tas på allvar och forskaren bör lita på uppgiftslämnaren för att genomföra en meningsfull studie. Vi har i vår studie tagit samtliga uppgiftslämnare på största allvar och litar på deras kompetens och integritet. Vi har valt att intervjua två personer från Handelsbanken därför att de hade olika spetskompetens. En är expert inom kapitaltäckningen medan den andra fokuserade på bankredovisning. Anledningen till att Finansinspektionen intervjuades är att vi vill ha ett tredje perspektiv och vi bedömde dem som viktiga då de är tillsynsmyndigheten för bankerna. På initiativ av Strauss (1998) beslöt vi oss för att stanna vid dessa elva intervjuer då vi kände att svaren var likartade och de gav ingen ny information. Nedan presenteras samtliga intervjupersoner varav en vill vara anonym och presenteras därför som ”den anonyma”.

Revisorer

1. Johan Månsson är auktoriserad revisor och delägare hos Öhrlings PricewaterhouseCoopers. Han har varit aktiv sedan 1984 och arbetat huvudsakligen med revision, men har under många år tillhört en enhet med redovisningsspecialister. Under de senaste sex åren har Johan Månsson varit involverad i SEB:s revision. Han har även ingått i PricewaterhouseCoopers internationella avstämningsgrupp för implementering av IFRS.
2. Vi intervjuade en auktoriserad revisor på Öhrlings PricewaterhouseCoopers som vill vara anonym och hädanefter refererar vi till denne som den anonyme revisorn.
3. Olof Cederberg är auktoriserad revisor på Ernst & Young och arbetar med redovisningsfrågor inom IFRS/IAS samt är medlem i Redovisningsrådet.
4. Jan Palmqvist är auktoriserad revisor samt medlem i Deloitte's styrelse. Han arbetar huvudsakligen med finansiella företag.
5. Anders Bäckström är auktoriserad revisor på KPMG och arbetar som revisor för finansiella institut. Han är ansvarig för alla tjänster KPMG levererar till den finansiella sektorn.

Banker

6. Ingrid Åkerblom är controller på Handelsbanken (regionbanken i Malmö). Hon sysslar med analys och kontroll av regionbankens verksamhet och sammanställning av resultat. I hennes arbetsuppgifter ingår även extern redovisning, till exempel lägger hon fram en del rapporter som ligger till underlag för bokslutet.
7. Tord Jonerot är koncernrevisionschef på Handelsbanken. Han ansvarar för internrevision och räkenskapsrevision och samordnar revisionsinsatsen på Handelsbanken. Han har arbetat som chef inom revisionsavdelningen sedan 1993.

8. Henrik Bonde är koncernredovisningsspecialist på Föreningssparbanken. Han är även ansvarig för koncernens redovisningsprinciper.
9. Mikael Holmberg arbetar för SEB som en del av deras Group Finance och är ansvarig för implementeringen av IFRS/IAS och Basel II.
10. Johan Ekwall är ansvarig för Investor Relations på Nordea och arbetar med investerarkontakter. Han gör årsredovisningen och kvartalsrapporter.

Finansinspektionen

11. Greta Wennerberg arbetar för Finansinspektionen på redovisningsenheten. Enheten ger ut föreskrifter som handlar om upprättande av årsredovisningar.

3.6 Sammanfattning av vår metod

Vi ser ett behov av att analysera effekterna på bankernas eget kapital i och med övergången till IFRS och i det här kapitlet har det skett en presentation av vårt tillvägagångssätt och de val vi gjort för processen.

Vår uppsats utgår från empirin och går mot teorin, vilket gör att vi får ett induktivt angreppssätt. Teorierna som presenterades i kapitel 2 finns med i syfte att förtydliga vårt perspektiv, nämligen att fokusera på investerarnas informationsbehov. Vårt mål är att beskriva och förstå den ekonomiska verklighet bankerna ställs inför vid övergången till IFRS och eventuella konsekvenser för de kommande kapitaltäckningsreglerna.

I vår utredning har vi valt att fokusera på de fyra stora bankerna och förändringar i deras eget kapital. Vi ämnar studera deras årsredovisningar för att finna intressanta effekter som resultat av övergången till IFRS. Därefter kommer vi genom intervjuer med personal som har expertkunskap inom området försöka få

besvarat de frågor som uppkommit i samband med studerandet av årsredovisningarna. Våra respondenter är fem insatta personer som verkar på de fyra största svenska bankerna, en från finansinspektionen och dessutom fem revisorer som har bred kunskap inom området. Med dessa tre grupper hoppas vi kunna täcka in olika perspektiv på de relevanta frågeställningarna. Vi är mycket intresserade av vad uppgiftslämnaren säger eftersom det är ett relativt outforskat område och allt som sägs kan vara av intresse för oss då vi senare ska analysera varför de just lyft fram dessa aspekter. Vi låter oss inspireras av Strauss och Corbin (1998) då föreställningarna om grounded theory passar vårt outforskade område ypperligt. Syftet med den här rapporten är dock inte att skapa ny teori utan att försöka skapa förståelse för konsekvenserna av ett fenomen.

I nästa kapitel har vi skapat oss förståelse för effekterna av implementeringen av IFRS genom intervjuer med Finansinspektionen, bankerna och revisorerna som är involverade i konverteringen. Vi är medvetna om att undersökningen skulle kunna ge olika resultat beroende på vilka tidigare erfarenheter och vilken referensram individen har. Dessutom är undersökningens resultat endast tillämpligt på banker som berörs av implementeringen av IFRS.

4 Resultatredovisning

I detta avsnitt har vi som avsikt att så tydligt som möjligt redogöra för våra undersökningsresultat. Vi inleder denna redogörelse med en innehållsanalys av de fyra stora bankernas årsredovisningar som ligger till grund för våra intervjufrågor. Därefter presenteras intervjuresultaten.

4.1 Innehållsanalys av årsredovisningar

I detta avsnitt avser vi att redogöra för de viktigaste förändringarna i samband med övergången till IFRS/IAS såsom vi kan utläsa det från årsredovisningarna. Vi gör våra tolkningar utifrån vår egen kunskap och vi tar hjälp av eventuella källor då det behövs.

Mkr	Föreningssparbanken	Handelsbanken	Nordea	SEB
Eget kapital UB 2004	43 624	61 109	117 815	51 008
Förändring på EK	3 720	-438	498	-610
Eget kapital IB 2005	47 344	60 671	118 313	50 398
Förändring i %	8,53%	-0,72%	0,42%	-1,20%

Tabell 1. Förändring i eget kapital i bankerna

Ovanstående tabell ger en sammanfattande bild av hur övergången har påverkat bankernas eget kapital. Vi har här utgått från utgående balans 2004 enligt svenska redovisningsprinciper och sedan justerat för effekterna som leder fram till ingående balans 2005 enligt IFRS. Beloppen är hämtade ur bryggorna som respektive bank har visat upp i årsredovisningen. Bryggorna avser att redogöra för de förändringar som sker till följd av övergången till IFRS/IAS. Då Nordea redovisar i euro har vi valt att räkna om deras siffror till svenska kronor med balansdagskursen 2005 som låg på 9,3884.

Procenttalen blir låga då vissa effekter tar ut varandra. En del effekter påverkar eget kapital positivt och andra negativt. Dessa effekter ämnar vi att redogöra för i bankernas respektive innehållsanalys av årsredovisning nedan.

4.1.1 Föreningssparbanken

I Föreningssparbankens årsredovisning för 2005 slås det fast att jämförelseperioden för 2004 ska räknas om enligt de principer som gäller vid utgången av 2005. Jämförelseperioden måste dock inte räknas om vad gäller IAS 39 (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005). Denna standard började gälla den 1 januari 2005 och flyttas inte bakåt i tiden. Det innebär att utgående balans 2004 inte är lika med ingående balans 2005. Föreningssparbanken hävdar i sin årsredovisning, för år 2005, att IAS 39 får stor betydelse för deras redovisning, varför de noggrant redogör för de effekter som uppstod vid anpassningen. Detta får betydelse för kapitalmarknadsperspektivet på det sättet att det till en början blir svårare för investerarna att analysera och förstå räkenskaper som är framtagna genom ett nytt regelverk. Användarna ska enligt IASB:s föreställningsram få full information om de redovisningsprinciper som tillämpats samt om de effekter som ändringar i principerna ger upphov till. Vi anser att FSB:s årsredovisning uppfyller detta jämförbarhetskriterium på det bästa sättet bland de fyra bankerna, detta eftersom effekterna tydligt presenteras och det är lätt att följa utvecklingen i siffror, inte bara i ord.

Från årsredovisningen 2005 kan vi utläsa att eget kapital vid utgången av 2004 var 43 624 mkr enligt de principer som gällde 2004. Det finns ett antal intressanta effekter såsom en omrubricering på 3 145 mkr som hänför sig till minoriteten. Enligt IFRS ska nämligen minoritetens andel av redovisat resultat och eget kapital i dotterbolag numera ingå i koncernens resultat och eget kapital. Detta kan utläsas av IAS 1 p.68 och p.82 (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005). Även om detta enbart är en omklassificering har den en påverkan på eget kapital som i Föreningssparbankens fall alltså leder till en ökning. En sådan ökning kan tyckas trivial men kan ha betydelse ur informationssynpunkt för investerarna, vilket betonas i kapitalmarknadsperspektivet och föreställningsramen.

En annan viktig post som påverkar eget kapital är IFRS 3 Rörelseförvärv vars tillämpning ökar eget kapital med 588 mkr. Denna ökning hänför sig framför allt till att man inte längre skriver av goodwill utan genomför ett nedskrivningstest enligt IFRS 3 p.55 (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005). Goodwill är enligt IFRS en immateriell tillgång med obegränsad nyttjandeperiod vilken enligt IAS 38 punkt 107 bör nedskrivningstestas. Nedskrivningstest görs antingen årligen eller då det finns tecken på värdenedgång. Man kan nu fråga sig ifall detta kan få några större konsekvenser ur ett kapitalmarknadsperspektiv. Utifrån neutralitetskriteriet i föreställningsramen kan man ställa sig frågande till informationsvärdet i dessa nedskrivningstest. Nedskrivningstest medför en hög grad av subjektivitet i bedömningen av om nedskrivningsbehov verkligen föreligger. Vi kan konstatera att informationsvärdet förändras, antingen förbättras eller försämras detta värde. Subjektivitet kan som sagt leda till en försämring och risk för manipulation, men naturligtvis kan en mer verklighetsbaserad metod för att bedöma goodwill förhöja informationsvärdet för investerarna. Man undviker schablonmässiga antaganden om goodwills ekonomiska livslängd och ger mer aktuell information.

Dessa två ovannämnda effekter medför att Föreningssparbankens eget kapital ökar från 43 624 mkr till 47 357 mkr per den 31 december 2004. Ytterligare effekter finns genom att denna utgående balans måste justeras enligt IAS 39 för att få fram ingående balans 2005.

En stor skillnad jämfört med tidigare är att innehav i aktier och andelar, förutom innehav i dotter- och intresseföretag, alltid värderas till verkligt värde. Tidigare värderades vissa aktieinnehav till anskaffningsvärde.

4.1.2 Nordea

För år 2004 har övergången till IFRS/IAS påverkat årets resultat genom två förändringar, nämligen avskrivning av goodwill (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, IFRS 3) och omföring av minoritetsintressen (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005, IAS 1).

Effekten uppgick totalt till 164 miljoner euro. Per den 31 december 2004 har eget kapital utöver goodwill påverkats av IAS 36 nedskrivningar på -29 miljoner euro. Barlev och Haddad (2003) poängterar vikten av nedskrivningar vid marknadsvärdering då de anser att det blir ett mer aktuellt värde för investerarna. För en mer utförlig diskussion om goodwill se litteraturgenomgången och FSB:s innehållsanalys. Posten IAS 39 började gälla vid ingången till 2005 och påverkade den ingående balansen med totalt -61 miljoner euro. En sak som vi speciellt fastnade för var Nordeas kommentarer angående säkringsredovisning. Enligt IAS 39 finns det huvudsakligen tre metoder av säkringsredovisning.

1. Kassafördessäkning (Cashflow hedging)
2. Säkring av verkligt värde (Fair value hedging)
3. Säkring av nettoinvestering i utlandsverksamhet

Nordea använder sig av verkligt värde för sina säkringar. Metoden innebär att både säkringsinstrumentet och den säkrade posten värderas till verkligt värde. Alla förändringar i dessa verkliga värden kommer att redovisas i resultaträkningen. De förklarar ytterligare att kassafördessäkning kan leda till ökad volatilitet i eget kapital, vilket är relevant för vårt syfte. Säkringsredovisningen har redan utretts i litteraturgenomgången och vi vill därmed referera er till det stycket angående innebörden med säkringsredovisning.

4.1.3 Handelsbanken

Enligt Handelsbankens årsredovisning har övergången till IFRS/IAS påverkat eget kapital negativt med 438 mkr. Eget kapital förändras därför att, som de andra bankerna, nya praktiska principer har införts på grund av övergången. För Handelsbanken har dock effekterna fått en negativ inverkan på eget kapital. Goodwill har dock haft en positiv påverkan på eget kapital i och med att man har upphört med avskrivningar av denna post. Handelsbanken bör dock vara noga med nedskrivningar då det kan ge fel signaler åt investerarna. Nedskrivningar eller uteblivande av nedskrivningar kan ge signaler om framgångsrika förvärv och

det motsatta. Effekten blev positiv med 443 mkr då 2004 års avskrivningar återfördes.

I Handelsbankens årsredovisning kan man läsa om de kategorier av finansiella tillgångar som finns enligt IAS 39. Dessa är:

1. Lån och andra fordringar
2. Tillgångar som innehas till förfall
3. Tillgångar som värderas till verkligt värde
4. Tillgångar som är tillgängliga för försäljning

Värderingar av kategorier ett och två sker till upplupet anskaffningsvärde. De tillgångar som värderas till verkligt värde är främst tillgångar som innehas för handelsändamål. Till skillnad från tidigare kan lån som innehas på kort sikt för att tjäna pengar på prisfluktuationer på marknaden tas som kategori tre. Den fjärde kategorin vars engelska benämning är "available for sale" är en uppsamlingskategori för de instrument som inte går att hänföra till de andra kategorierna. Dessa värderas till verkligt värde och orealiserade förändringar i detta värde förs mot eget kapital. Som ett exempel på en effekt av övergången nämner Handelsbanken i sin årsredovisning, för 2005, att långsiktiga aktieinnehav som tidigare värderats till anskaffningsvärde nu faller inom ramen för kategori fyra och värderas till verkligt värde.

Eget kapital per 2004 12 31 justerades totalt med 263 mkr. Som bekant måste ingående eget kapital 2005 justeras med IAS 39. Effekten av denna justering blev negativ med -701 mkr. Totaleffekten blir alltså som tidigare nämnts -438 mkr.

4.1.4 SEB

I vår studie av SEB:s årsredovisning finns det många gemensamma nämnare med de andra bankerna, bland annat vad gäller goodwillavskrivningar. I SEB:s fall medför IFRS 3 en positiv effekt på resultatet med 822 Mkr. Ytterligare en post som har påverkat eget kapital är personaloptionsprogrammet. IFRS 2 innebär att eget kapital ökar med 55 Mkr. En annan stor post som är anmärkningsvärd är ett avdrag på 1 424 Mkr som hänförs till IAS 32 Swapp avtal. Denna minskning är

omfattande och kommer att utredas närmare i samband med intervjuerna. Diskussionen angående informationsvärdet är även tillämplig i det här fallet. Den kanske mest aktuella förändringen på eget kapital är införandet av IAS 39 som behandlar finansiella instrument. "IAS 39 ger en viss ökad volatilitet i resultaträkningen, eget kapital och i balansräkningen, men effekterna är små" (SEBs årsredovisning 2005, s.68). SEB bekräftar alltså vår misstanke om att volatiliteten ökar även om effekterna är små. IAS 39 innebär i och med förändrad säkringsredovisning att ingående balans 2005 ökar med 59 mkr. Enligt SEB:s årsredovisning går det att utläsa att effekten av IAS 39 huvudsakligen består av en positiv effekt från kassaflödessäkringar på 741 mkr och en negativ effekt på 901 mkr på grund av säkringar som inte kvalificerar som säkringsredovisning enligt IAS 39. SEB:s tillämpning av säkringsredovisning är intressant och diskuteras närmare i intervjustycket. Den totala effekten på eget kapital blir dock -610 mkr. Denna siffra framgår av skillnaden mellan eget kapital 2004 UB och 2005 IB.

4.1.5 Sammanfattning av innehållsanalys

Jämförbarheten över tiden anser vi har minskat då byte av redovisningsprinciper kräver ökad kunskap från investerarnas sida. De måste förstå innebörden bakom de omräkningar som har skett för att kunna jämföra på ett meningsfullt sätt över tiden. Jämförbarheten mellan banker kan dock enligt intervjuerna anses öka då marknadsvärdering ger ett mer aktuellt värde enligt de flesta experter.

Alla effekter som årsredovisningen visar kan vi omöjligt tyda och tolka. De bakomliggande orsakerna kan vi inte fullt förstå utifrån den knapphändiga information som ges ifrån årsredovisningarna. Detta är ett problem ur informationssynpunkt. Därför ämnar vi med hjälp av intervjuerna försöka begripa och studera detta problem. Övergångs fenomenet kan inte helt förstås utifrån årsredovisningarna trots att de innehåller bryggor vars syfte är att visa effekterna. Vi anser alltså att det finns ett behov av en djupare diskussion av övergångseffekten och detta görs bäst med de personer som arbetar inom området bankredovisning. Efter analysen av årsredovisningarna känner vi att det krävs en debatt som lyfter fram olika problem som uppstår till följd av att det nya

regelverket införs. Denna debatt ska hjälpa till att reglera problemen och hålla dem i schack för att undvika eventuella kriser.

4.2 Intervjuer

Efter innehållsanalys av årsredovisningarna har en del intressanta frågeställningar väckts och vi ämnar besvara dessa genom djuplodande intervjuer. Nedan följer de kategorier som vi fann lämpliga utifrån Strauss och Corbins (1998) tankegångar, vilka vi redogjort för i metodavsnittet.

4.3 IFRS/IAS påverkan på eget kapital

För att få ut den mängd empiri vi behöver av intervjupersonerna beslöt vi oss för att börja med en väldigt bred fråga om deras åsikter om förändringarna på eget kapital på grund av övergången.

Handelsbankens åsikter angående IFRS är att dess målsättning är att det ska förenkla. Men eftersom regelverket är komplext och informationsmängden har ökat är det svårt att ge ett enkelt svar då förutsättningarna har ändrats. Många av revisorerna ser inte att eget kapital har förändrats särskilt stort beloppsmässigt på grund av övergången. Enligt några av revisorerna handlar det mer om klassificeringsfrågor såsom att minoritetsintresset numera räknas in i eget kapital. En sådan effekt har Föreningssparbanken fått erfara; detta då deras minoritetsintresse räknades in på eget kapital. Denna effekt har emellertid ingen påverkan på kapitalbasen enligt kapitaltäckningsreglerna då det endast är en omrubricering som tidigare har räknats in, nämner en av FSB:s redovisningsexperter. Revisorerna är dock tydliga med att poängtera att det visst finns ändringar i eget kapital som har uppkommit till följd av övergången till IFRS/IAS. En av dessa effekter är de ändrade principerna för goodwillavskrivningar. När dessa avskrivningar fördes tillbaka för år 2004 ledde det till en påverkan på eget kapital via resultaträkningen. Denna effekt fick en

positiv inverkan för samtliga banker, vilket vi redan har redogjort för under innehållsanalysen.

Revisorerna och bankpersonalens åsikter differentierades gällande vissa svar, men båda yrkesgrupper var eniga om att övergången till RR 29 är värd att nämna, då den påverkade både eget kapital och kapitalbasen. Denna övergång skedde tidigare än övergången till IAS 19 som är identisk med RR 29. Revisorerna poängterar dock att denna effekt inte är en direkt följd av övergången till IFRS/IAS men är så pass viktig för vår studie då den ger en ökad förståelse för hur förändrade redovisningsprinciper kan påverka eget kapital. Effekterna av övergången till RR 29 påverkade eget kapital negativt. En orsak till att eget kapital har minskat är att bankerna har redovisat för lite kapital i sina pensionsstiftelser vilket medfört att man har varit tvungen att boka upp större skulder. En annan viktig konsekvens av RR 29 är att effekten fick en mer betydande påverkan på eget kapital än IAS 39. Vi har under litteraturgenomgången redan diskuterat RR 29/IAS 19 och kommer därmed att hänvisa läsaren till kapitel 2.4 för att få en ökad förståelse. Även Föreningssparbanken har här haft en stor post som påverkade eget kapital och kapitaltäckningen där skillnaden var negativ på 1500 mkr. I SEB:s pensionsstiftelse finns det tillgångar som överstiger SEB:s framtida pensionsförpliktelser som ingår i eget kapital. Detta är ett relativt stort belopp på mellan 1- 2 miljarder kronor. SEB menar dock att vid årsskiftet kommer man att få dra av från kapitalbasen det belopp där tillgångarna överstiger förpliktelserna. Finansinspektionen fördjupar diskussionen kring RR 29/IAS 19 påverkan på kapitalbasen. RR29 infördes för bankerna 2004. Effekterna av dessa fick slå igenom i kapitalbasen för 2004 och därmed även 2005 (IAS 19). Ett nytt så kallat filter¹ har införts 2006 enligt 9 f § (FFFS² 2006:1) vid beräkning av pensionstillgångar.

SEB sammanfattar de viktigaste effekterna på eget kapital som kassaflödessäkringsreserven, available for sale- portföljen och säkringen av SEB:s

¹ Detta filter rensar bort IFRS-effekter på kapitalbasen. För ytterligare diskussion kring filter, se nedan.

² Finansinspektionens författningssamling

personaloptionsprogram. Denna säkring består av så kallade equity- swappar som säkrar personaloptionerna. Dessa optioner ställs ut till ledande befattningshavare och därmed är SEB bundet att lämna ut aktier till dem i framtiden. Säkringen går till så att hela optionsprogrammet säkras till den aktiekurs som gäller när optionsprogrammet utfärdades och därmed gararderar man sig mot framtida kursuppgång. Om man utnyttjar sådana equity- swappar ska man se det som att aktierna redan är återköpta idag och dra av dem från eget kapital redan när swappkontraktet ingås.

4.3.1 Kapitalmarknadsperspektivet

Då eget kapital påverkas av effekterna av övergången anser vi att detta har en påverkan på investerarna.

Revisorerna och bankerna har huvudsakligen en enig syn på hur investerarna påverkas av det nya regelverket. Vissa har dock mer att säga medan andra mindre. Det övergripande svaret är att till en början blir redovisningen mer komplicerad, vilket kan leda till sämre informationsvärde för investerarna men det är för tidigt att säga. Begripligheten framhävs dock som en faktor som kan bli bättre. En konsekvens av övergången till IFRS/IAS är dock att det medfört mer upplysningskrav vilket torde öka informationsvärdet om man besitter den rätta kunskapen för att kunna tillgodogöra sig det ökade informationsstoffet. En av revisorerna ansåg att informationsvärdet inte försämras även om investeraren inte tar sig tid att sätta sig in i det nya regelverket. Revisorerna är ändå eniga om att med tiden lär sig även investerarna hur det nya regelverket fungerar och på så sätt kommer informationsvärdet att öka. I dagsläget är det förhållandevis få som behärskar IFRS/IAS men i framtiden, när praxis för hur man hanterar redovisningen har etablerats, kommer IFRS- redovisningen vara till gagn för kapitalmarknaden. Detta fenomen har påträffats tidigare under redovisningens utveckling i Sverige. Jönsson (1991) återger hur förändringar på redovisningsområdet kan leda till motstånd och debatt och endast tiden kan förmå praxis att etableras. Efter Krüger-kraschen på 30-talet var det en lång process

innan man återigen kunde låta investerarnas behov komma i första hand för redovisningsnormering (Jönsson, 1991).

Bankernas generella åsikter skiljer sig inte från revisorernas då även de tror på det ökade informationsvärdet om tiden får sin gång, men för tillfället är det för tidigt att säga hur övergången har påverkat investerarna. Bankerna har blivit överraskade då de menar att det var mycket uppståndelse kring IFRS/IAS innan implementeringen men sedan ganska små effekter när övergången väl sattes i verk. Övergången gick relativt smärtfritt och det uppstod få frågor från investerarna. Den stora fördelen var att jämförbarheten ökade mellan bolag i samma bransch. Det blev mer enhetliga och konsistenta redovisningsregler, inte bara inom ett land utan även på europeisk basis. Bankerna anser också att begripligheten inte har tagit skada till följd av den ökade informationsmängden. Vi ställer oss enligt teorin om informationsekonomi (Artsberg, 1992) frågande till om det verkligen finns en efterfrågan till denna ökade informationsmängd. De ökade upplysningskraven syftar till att skapa en transparens i redovisningen. En revisor anser även han att IFRS- redovisningen är mer transparent. Vi anser att denna transparens förhoppningsvis kan ge en mer korrekt bild av bankerna utifrån föreställningsramen.

4.3.1.1 Kvalitativa egenskaper

Kam (1986) uttrycker att ekonomiska och sociala förhållanden förändras och ny kunskap och teknologi utvecklas. När detta sker ökar efterfrågan på mer användbar information från redovisningen. Redovisaren måste alltid vara villig att möta användarnas behov och sträva efter att förbättra informationsvärdet. Dessa tankegångar anser vi är viktiga att hålla i minnet i samband med övergången till IFRS/IAS då dessa är grundstenarna för de kvalitativa egenskaperna.

En del av revisorerna, men även bankerna, hävdar att de nya reglerna för redovisningen är mer komplexa att sätta sig in i men samtidigt ger de en mer strikt bild på vad som måste redovisas. Detta leder till att subjektiva bedömningar minskar och neutraliteten gynnas.

Då detta regelverk är så pass nytt kräver det stora ansträngningar för att sätta sig in i det och för tillfället är de flesta redovisningsansvariga fokuserade på att följa regelverket till punkt och pricka, säger Handelsbanken. Med detta menar de att på längre sikt kommer det att ge en mer rättvisande bild men på kort sikt är det förvirrande. De olika intervjupersonerna har olika åsikter angående den rättvisande bilden. Några av dem anser att det blir svårare att anpassa den egna uppfattningen av vad som är rättvisande bild. Detta leder till att manipuleringen av siffror försvåras. Även om Handelsbanken anser att begripligheten har tagit skada så anser de att harmoniseringen av redovisningsprinciper är nödvändig på grund av globaliseringen. Eftersom syftet är viktigt måste man ha överseende med att tillämpningen kan vara svår. De anser att jämförelsen mellan olika länder har förbättrats och nämner som exempel ett svenskt företag med ett danskt. Innan de nya reglerna var det svårt att jämföra eftersom i Danmark gjordes avskrivningar på goodwill direkt mot eget kapital. Det fick som konsekvens att resultatet blev högre och eget kapital lägre. Båda dessa effekter ledde till att räntabiliteten på eget kapital ökade för de danska företagen.

Den ekonomiska innebörden är det som premieras i föreställningsramen men både KPMG och Handelsbanken uttrycker oro för att denna innebörd går förlorad i och med det strikta och komplicerade regelverket. Om exempelvis Handelsbanken vill frångå den juridiska formen medges inte detta av de stora revisionsbyråerna annat än i extrema undantagsfall. Detta beror enligt Jonerot på risken för skadestånd. Bankerna anser inte nödvändigtvis att övergången till IFRS/IAS ger en rättvisande bild. FSB nämner speciellt IAS 39 som kan ge en totalt skev bild av verksamheten i vissa fall. SEB anser att säkringsredovisningen inte speglar bankens verkliga situation och menar att den gamla anskaffningsvärdesmetoden speglade en mer korrekt bild av deras verksamhet. Anledningen till detta är de olika värderingskategorierna. Placeras ett instrument i den ena värderingskategorin måste hela detta instrument värderas på det sättet. FSB säkrar ekonomiskt sett alla sina transaktioner, oftast genom derivat. Derivatet värderas då på ett sätt och den andra transaktionen på ett annat sätt. De menar att detta inte speglar en korrekt bild. En av revisorerna menar att IAS 39 ger upphov till tydligare ramar än vad som fanns tidigare. Speciellt framhäver revisorn att kraven på

säkringsredovisningen har skärpts ordentligt. Vid frågan om kvalitativa egenskaper kan man finna skillnader på bankers och revisorers åsikter.

Ett förslag från en av revisorerna går ut på att den som har möjlighet och tid att sätta sig in i årsredovisningen och läsa den ordentligt, kan möjligtvis hitta mer information. Detta på grund av att det nu finns flera valmöjligheter att redovisa samma företeelse jämfört med tidigare. Exempelvis kan en finansiell tillgång klassificeras som tillgänglig för försäljning och marknadsvärderas, vilket medför en effekt direkt på eget kapital. I annat fall kan man värdera den till marknadsvärde och ta effekten via resultaträkningen. I båda fallen blir eget kapital lika stort men resultatet påverkas olika för olika perioder. Ernst & Young anser att bankernas förmåga att manipulera med värdena inte har ökat. Historiska värden behöver inte vara tillförlitliga utan det kan finnas övervärden som inte redovisas som sedan visas vid framtida behov för att täcka undervärden. Deloitte tycker att IFRS-redovisningen på lång sikt kommer att ge en bättre jämförbarhet mellan olika institut. När det gäller årsredovisningarna 2005 tror de att de kommer att upplevas som förvirrande för läsarna. Beskrivningen av redovisningsprinciper i årsredovisningarna har tredubblats. Det finns således med den nya redovisningen mycket mer information och på sikt tror de att en oberoende bedömare kommer att få en bättre bild, det vill säga den utökade informationen kommer att göra redovisningen mer användbar. Möjligheten finns alltid för bankerna att lämna tilläggsinformation om de skulle tycka att den nya redovisningen ger en skev bild av verksamheten.

4.3.1.2

Principal – agentteorin

Denna teori kopplas till kapitalmarknadsperspektivet genom att informationsmängden och informationsvärdet för investerarna ändras på grund av det nya regelverket. Revisorerna menar att det nya regelverket innebär att det blir mer bestämt hur man ska redovisa och därmed minskar utrymmet för företagsledningen att finna egna lösningar. Detta innebär med andra ord att eget kapital inte utsätts för ledningens egna redovisningslösningar. Detta är en av ambitionerna med ett bestämt och detaljerat regelverk.

Företagsledningens möjligheter att manipulera med siffror har minskat i och med övergången till IFRS/IAS genom att man fått en bättre genomlysning av bankens räkenskaper, berättar några av revisorerna. Kraven på att lämna information har blivit skärpta genom att man måste lämna mer information och dessutom oftare. Detta leder till att det har blivit svårare att dölja eller manipulera räkenskaper. En av dem nämner dock det framtida kassaflödet som exempel på ett område som är exponerat för bankledningens uppfattning om framtiden. Här finns det ju inte ett belopp som är rätt och alla andra fel. I denna situation blir det mer subjektivt då det är företagsledningens bedömning som visas.

4.3.1.3

Finansiella instrument

En av de effekter som påverkade eget kapital är IAS 39. Denna kom att påverka genom att anskaffningsvärdering har fått ge vika för marknadsvärdering. Både revisorerna och bankerna nämner IAS 39. De nämner tanken att bankerna har haft strategier för att visa upp passande balanser för 2005 eftersom det var då IAS 39 började gälla. Detta görs då för att minska de svängningar som annars hade kunnat uppstå i redovisningen. Revisorn menar att övergången till marknadsvärdering enligt IAS 39 kan ha påverkat bankernas riskbenägenhet och huruvida de intar vissa positioner. SEB säger att marknadsvärdering på exempelvis privatpersoners lån är väldigt godtyckligt och att svängningarna kan försvåra investerarnas förmåga att ta in information.

När vi granskade SEB:s årsredovisning uppstod en del frågor, men det största frågetecknet var swapposten på 1424 Mkr. Öhrlings förklarar denna negativa avvikelse som en konsekvens av SEB:s personaloptionsprogram. Detta optionsprogram innebär att man köper tillbaka egna aktier och har dem i eget förvar för att de ska kunna delas ut som belöning till personalen. Enligt IAS 32 (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005) ska ett sådant swappavtal om att köpa egna aktier redovisas som om de var återköpta redan idag. Den tänkta köpeskillingen bokförs som skuld och eget kapital minskar med 1424 Mkr.

Samtliga banker påpekar att de tidigare har värderat sina finansiella instrument till verkligt värde vilket är tillåtet enligt ÅRKL³, men detta i not. Därför uppstår det inga problem för banker då marknadsvärdering kommer i fokus. Med andra ord menar de att bankerna redan är IFRS/IAS- anpassat.

Handelsbanken nämner de tekniska svårigheter som kan uppstå då matchning av olika transaktioner utförs. För att skapa gynnsammare förutsättningar görs en så kallad säkerhetsanalys. Det som görs är en matchning av paket istället. Ett exempel kan vara att en utlåning matchas mot ett derivat, dessa har lite olika marknadsvärderingskurvor, åtgärden blir ett säkerställande mot differenserna i marknadsvärdet. Detta ska enligt IFRS/IAS bokföras och påverkar därmed marknaden. Enligt Handelsbanken blir effekterna större för redovisningen då det inte behövde redovisas förr. De ser dock inga svårigheter med det utan det är bara en annorlunda metod.

För Handelsbanken har övergången till IAS 39 inneburit en negativ effekt på eget kapital. Anta att man har en utlåning på fem år och en obligation som löper på fem år och finansierar utlåningen. Om man då köper tillbaka obligationen och ger ut den igen till ett annat ränteläge uppstår ett resultat. I de gamla reglerna kunde man periodisera resultatet över resten av löptiden. IFRS- reglerna säger att om man köper tillbaka dessa obligationer så ska effekten resultatföras direkt och konsekvensen av detta blir att resultatet blir negativt för Handelsbanken.

Många av revisorerna och bankerna har tagit upp volatilitet som ett diskuterbart ämne. De flesta menar att IAS 39 kan komma att leda till större volatilitet vid värdering av finansiella instrument. Detta leder då till svängningar i eget kapital. I och med övergången kommer även långa obligationer som tidigare värderades till upplupet anskaffningsvärde att värderas till marknadsvärde. Dessa går att hänföra till kategorin där värdeförändringen går direkt mot eget kapital. Denna effekt behöver inte slås mot resultaträkningen varje år. KPMG berättar att det finns i IAS 39 möjlighet att välja ut vilka finansiella instrument som helst och värdera dessa till verkligt värde. Riskerna med detta är att det blir ökad volatilitet för bankerna.

³ Årsredovisningslagen för kreditinstitut

Därför har europeiska centralbanken haft många synpunkter på fair value option eftersom detta leder till en risk att stabiliteten rubbas. Deloitte nämner som exempel om man har ett lån som löper på 5 år med fast ränta och du sedan som kund vill lösa in detta i förtid. Kunden får då betala ränteskillnaden på lånet och skillnaden bokförs direkt som intäkt hos banken. Tidigare har denna skillnad periodiserats. Alla dessa reserver har nu gått direkt till eget kapital via resultaträkningen. Motsvarande situation gäller även på skuldsidan. En revisor lyfter fram situationen då marknadsvärden är högre än de historiska värdena. Då det nu är tillåtet att värdera till marknadsvärde finns det risk för svängningar i resultatet.

FSB hade en aktieportfölj med strategiska innehav som tidigare värderades till anskaffningsvärde som banken numera tvingas värdera till verkligt värde. Denna portfölj är inte säkrad utan de fluktuationer som inträffar får genomslag i resultaträkningen och därmed i eget kapital. Det finns två alternativ att hantera ett sådant innehav. Man kan redovisa det som en "available for sale"-portfölj och då tar man värdeförändringen i eget kapital utan att den passerar resultaträkningen. Det finns också en möjlighet att använda sig av fair value-option och redovisa i stort sett alla finansiella instrument till verkligt värde. FSB har valt det sistnämnda alternativet och det innebär som vi nämnt att värdefluktuationerna påverkar FSB:s resultat. FSB anser att detta ger den mest rättvisande bilden av den exponering som de utsätts för genom värderingen till verkligt värde

En av revisorerna tror dock inte att den nya redovisningen kommer leda till ökad volatilitet hos bankerna. Bankerna kommer att anpassa sig och inte gå in i transaktioner som innebär ökad volatilitet, eftersom de då riskerar att bli bestraffade av aktiemarknaden genom lägre värdering. Revisorn har i praktiken sett hur bankerna försöker minska riskerna i samband med övergången. Allt detta är svårt att förutbestämma eftersom IFRS endast tillämpats i ett år.

Flera av revisorerna uttryckte sina tankar om säkringsredovisning. En revisor anser att kraven på säkringsredovisning har skärpts med införandet av IAS 39, i och med att det nu finns precisa bestämmelser för vad som kan klassificeras som säkringsredovisning. Övergången till IAS 39 gav inte upphov till så stora skillnader, säger en revisor från Öhrlings. Ett skäl till varför det inte blev så stor skillnad är att bankerna tillämpar fair value hedge accounting istället för cash flow hedge accounting. Den sistnämnda är mer vanlig i industriföretag för att säkra kassaflöden medan banker mer ägnar sig åt att säkra sina positioner i fasta räntor. Bankerna vill uppnå en balans mellan in-och utlåningsräntor. Fair value hedging påverkar inte eget kapital utan man omvärderar bara två poster som ligger i balansräkningen. Det blir alltså ingen nettopåverkan eftersom de två posterna tar ut varandra. Cash flow hedge innebär att effekten bokförs mot eget kapital. Detta kan även utläsas i IAS 39 p.95 (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005). De pekar även på diskussioner om att cash flow hedge accounting kan komma att tillämpas oftare i framtiden av bankerna. Just nu är det bara SEB som använder sig av cash flow hedging på något omfattande sätt. Detta bekräftas även av SEB och de poängterar den ökade volatiliteten på eget kapital som konsekvens av kassaflödessäkringen. SEB menar vidare att det är svårt att använda fair value hedging på ett effektivt sätt vilket medför oönskade slag på resultaträkningen. Att det slår mot resultaträkningen kan utläsas i IAS 39 p.89 (Internationell redovisningsstandard i Sverige, 2005). Man ser inte volatiliteten som något större problem då den inte räknas med i kapitalbasen. Huruvida det kan uppstå problem med volatiliteten är främst en kommunikationsfråga. Om det skulle bli stora slag är det självklart att externa intressenter kan reagera och fråga sig vad det är som händer. De två teknikerna kan med rätt tillämpning fungera som substitut för varandra. Effekterna av den förändrade säkringsredovisningen blev alltså inte särskilt våldsamma.

Revisorn från Deloitte och SEB tar upp säkringspaket som påverkar eget kapital. Tidigare värderade man utlåning, upplåning och derivat till upplupet anskaffningsvärde men numera värderas de till marknadsvärde. Nytt inom

säkringsredovisning är att derivaten måste marknadsvärderas och detta slår normalt sett direkt mot resultaträkningen. På så sätt påverkas eget kapital. De uttrycker oro då marknadsvärderingen med automatik leder till högre volatilitet. Nordea ser huvudproblemet med volatilitet att det uppstår en ryckighet i resultatet som inte speglar verkligheten. De vill uppvisa stabila och förutsägbara räkenskaper för att inte skapa frågetecken hos investerarna. En av revisorerna ser säkringsredovisningen som den post som har fått störst förändring på redovisningen till följd av övergången till IFRS/IAS.

KPMG förklarar att det finns väldigt strikta kriterier när det gäller säkringsredovisning och risken att banken gör fel vid tillämpningen är stor. Tre av de fyra stora bankerna har valt att fair value hedga därför att det är svårare och ställs större krav för att få tillämpa cash flow hedging. Skulle det visa sig att fel har uppstått finns det en mängd resultateffekter som måste tas fram retroaktivt. Fair value hedging värderar hela tiden instrumenten till verkligt värde. Detta innebär att all ineffektivitet kommer ut i resultaträkningen.

4.3.2 Goodwill

I och med övergången till IFRS/IAS påverkas goodwillredovisningen genom att man numera gör nedskrivningstest istället för avskrivningar. Revisorerna, bankerna och Finansinspektionen berättar att goodwillavskrivningarna för 2004 tas bort från resultatet och ökar därmed resultatet för det året. Denna skillnad berör år 2004 och därför behövs inga omräkningar för tidigare perioder. Vad gäller nedskrivningstest kan det uppstå problem då det är i hög grad subjektivt. Bankerna kan nu med mer frihet påverka goodwillvärderingen. Den gamla redovisningen var mer stabil och mindre subjektiv. Revisorerna kan tycka att goodwill ska skrivas ner på grund av negativ utveckling medan företagsledningen kan förespråka för att trenden kan vända. Detta kan leda till att det kan bli diskussioner mellan revisorer och företagsledningen. Eftersom goodwillvärderingen är subjektiv kan det vara svårt att avgöra vem det är som har

rätt. Tidigare när avskrivningar gjordes systematiskt blev det mindre aktuellt med nedskrivning av goodwill.

SEB menar att som finansföretag är man inte intresserad av att ha mycket goodwill i balansräkningen eftersom det ändå dras av vid beräkning av kapitalbasen. De ser det som att banken har betalt ett övervärde som de anser vara rimligt och anser inte att godtyckliga avskrivningar bör göras. Generellt tror Nordea att det nya nedskrivningstestet kommer att öka bankernas eget kapital på längre sikt. De anser vidare att nedskrivningstest kan ge en mer rättvisande bild givet att övervärdet är identifierbart och tillförlitligt. Om man sedan hade kunnat få ut detta övervärde vid en försäljning finns det ingen anledning att genomföra avskrivningar. Handelsbanken anser att om reglerna följs så ger det en mer rättvisande bild av det ekonomiska värdet än den tidigare med avskrivningar. De nämner att bedömningar av framtida kassaflöden är svåra att genomföra och de brukar inte ägna sig åt detta, det vill säga behov av nedskrivningstest kräver framtidsbedömningar. Samtidigt menar FSB att de företagsförvärv som gjordes innan övergången till IFRS 3 inte kommer att påverkas speciellt mycket medan förvärven som görs med övergången 2005 kommer att leda till lägre goodwill jämfört med de gamla reglerna. Detta på grund av att övervärdet måste delas in i andra immateriella tillgångar än bara goodwill.

De immateriella tillgångar som tidigare har varit goodwill kan komma att skrivas av mycket snabbare än goodwill gjordes tidigare. En del drar slutsatsen att i och med att man upphör med goodwillavskrivningarna så kommer resultatet och eget kapital att öka. Det är inte riktigt så enkelt eftersom en del av det som tidigare räknats som goodwill numera delas upp i olika tillgångsposter som ändå skrivs av. Hela effekten slår alltså inte genom men ändå tror man att belastning blir mindre i resultaträkningen och eget kapital än tidigare. Detta ställs på sin spets i en lågkonjunktur då man verkligen kan få behov av nedskrivningstest. En företagsledning som köper ett företag och betalar ett pris är ju ganska angelägen av att det inte finns något nedskrivningsbehov. Den dagen behovet uppstår kommer beviset på att man betalt för mycket. En revisor berättar vidare om detta och poängtera att det förmodligen blir sällsynt med goodwillnedskrivningar i högkonjunktur och påpekar att ingen nordisk bank har genomfört några sådana

hittills. Han uttrycker ovisshet vid en framtida lågkonjunktur och förutspår en ökad ryckighet vad gäller goodwillposten.

4.3.3 **Kapitaltäckning**

Då eget kapital hos bankerna förändras vid övergången till IFRS/IAS ville vi studera om och hur kapitaltäckningen kommer att påverkas. FSB och en revisor berättar att kapitaltäckningsgraden beräknas på något som kallas finansiell företagsgrupp. Detta är inte samma sak som koncernredovisning och beräknas på ett annorlunda sätt. Det är alltså inte självklart att gå från koncernredovisningens totaler till beräkning av kapitalbas. En del av de förändringar som är hänförliga till övergången till IFRS/IAS kommer inte slå ut i kapitaltäckningen. En sådan post är goodwill som alltid varit en avdragspost vid beräkning av kapitalbasen. Detta bekräftades av revisorerna. Upphörandet av goodwillavskrivningar kommer alltså inte att medföra en förändring på kapitalbasen. Ett annat exempel är minoritetsintressen som alltid har räknats in.

Handelsbanken pratar mer om de nya kapitaltäckningsreglerna, Basel II. I Basel II finns det flera steg eftersom man gör ganska avancerade beräkningar. De nya kapitaltäckningsreglerna går enligt dem igång i en trappa. 2007 är det bara 5 % av effekten av de nya reglerna som får tillämpas, 2008 – 10 %, 2009 – 20 % av effekten och sedan 2010 släpps det helt, det vill säga hela effekten av de nya kapitaltäckningsreglerna tas i bruk. Det är också då den stora effekten kommer. Sedan ska varje bank bevisa för Finansinspektionen att man kan hantera detta. Basel II är ett dynamiskt regelverk och det blir det upp till varje bank att bevisa hanteringen med denna risksättning av kreditstocken. Klarar bankerna inte av detta så kommer prissättningen att öka för vissa grupper av krediter. Handelsbanken nämner speciellt den operativa risken som är det nya inslaget i Basel II- regelverkets första pelare. Handelsbanken är en kontrollerad verksamhet med certifiering av medarbetare vilket kan leda till att den operativa risken minskar, men det kan leda till att det uppstår fler formella krav från Finansinspektionen. Då Handelsbanken redan ansökt om att få tillämpa de nya

kapitaltäckningsreglerna, kontrollerar Finansinspektionen ända nere på kontorsnivå och ser till att bankerna har kunskapen och uppfyller kraven för övergången. Kort sagt ligger ribban redan högt.

Vad gäller ökad stabilitet anser Handelsbanken att de har en så pass hög kapitaltäckningsgrad att det inte kan uppstå så stora svängningar att de inte uppfyller minimikravet. Däremot ses det som en möjlighet att svängningarna sänker kapitaltäckningsgraden så att Handelsbankens kreditrating sjunker, vilket i sådana fall leder till högre upplåningskostnader. En annan reflektion var att det kan svänga mycket i kapitalbehovet vid lågkonjunktur respektive högkonjunktur. Just nu befinner vi oss i en högkonjunktur vilket innebär att bankernas risktagande är lågt i och med att företagen lättare kan betala av sina skulder till banken. Vid lågkonjunktur kommer riskerna att öka vilket enligt Basel II- regelverket får genomslag i form av ett ökat kapitaltäckningskrav. Det krävs i ett sådant fall mer eget kapital vilket kan vara svårt att anskaffa.

De övergångseffekter som påverkar eget kapital rensas i stor del bort vid beräkning av kapitalbasen och SEB tror att det även kommer bli så vid övergången till Basel II eftersom kapitalbasbegreppet är detsamma. Det nämns att operativ risk är ett nytt inslag i kapitalbasen och att man gör justeringar i kreditrisken. Vad gäller marknadsrisk görs det endast små förändringar. SEB talar även om de två nya inslagen i Basel II. Pelare II ställer krav på en samlad kapitalbedömning och här har Finansinspektionen en viktig roll att kontrollera så att bankerna når upp till de nya kraven. Pelare III har som mål att förbättra bankernas riskupplysning. SEB anser att Basel II- regelverket kommer att leda till ökad stabilitet eftersom det ställer högre krav på riskhantering.

4.3.3.1 Prudential filters

Föreningssparbanken betonar att på kort sikt kommer övergångseffekterna av IAS 39 inte att påverka kapitaltäckningen på initiativ av Finansinspektionen och de europeiska myndigheterna. Dessa har utvecklat ”prudential filters” (försiktighetsfilter) som syftar till att förhindra att de viktigaste effekterna ska

påverka kapitalbasen. FSB nämner som exempel ett aktieinnehav som tidigare inte fått värderas högre än anskaffningsvärde men som nu värderas över detta i och med de nya reglerna. En sådan värdeökning får inte tas med i kapitalbasen, det vill säga man återgår till den ”gamla” redovisningen vid beräkningen av kapitalbasen. SEB utvecklar resonemanget och berättar att filtret rensar bort sådant som tidigare betraktats som eget kapital men nu betraktas som skuld och vice versa. SEB:s swappavtal kan här ses som ett bra exempel på sådana effekter som rensas bort från kapitalbasen. SEB menar vidare att ”prudential filters” påverkar följande effekter: available for sale, kassaflödessäkringar, pensionstillgångar, fair value options och omklassificeringsposterna. SEB säger dock att vissa av de ovannämnda effekterna ändå kommer att ge utslag till viss del på kapitalbasen, framför allt available for sale. Enligt FFFS 2006:1 kan orealiserade vinster från available for sale-instrument tas med i det supplementära kapitalet⁴ och på så sätt påverkas kapitalbasen.

De nya kapitaltäckningsreglerna Basel II börjar gälla den 1 januari 2007 och det är fortfarande osäkert om kapitalbasen beräknas rakt ifrån redovisningen eller om man ska fortsätta göra de justeringar som vi precis nämnde. På längre sikt kan övergången till IFRS/IAS även få konsekvenser på kapitaltäckningen.

Finansinspektionen berättar att kapitalbasen beräknas utifrån regler för juridisk person vilket innebär att man tillämpar Lag om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (ÅRKL). Det finns dock något som kallas för lagbegränsad IFRS/IAS. Finansinspektionen arbetar med föreskrifter som syftar till att IFRS/IAS- reglerna så långt som möjligt kan förenas med ÅRKL. Detta görs eftersom Årsredovisningslagen (ÅRL) alltmer innehåller hänvisningar till IFRS/IAS. Ovannämnda ”prudential filters” tillämpas för att bankerna ska kunna använda koncernredovisningen för beräkning av kapitalbasen. De IFRS- effekter som inte är förenliga med ÅRKL rensas bort och därmed skapas en jämförbarhet mellan bankerna i Sverige vad gäller kapitaltäckningen oavsett om de måste tillämpa IFRS eller inte. Anledningen till att full IFRS/IAS inte får tillämpas på

⁴ Kapitalbasen består av primärt kapital, supplementärt kapital samt utvidgad kapitalbas. Primärkapitalet består av eget kapital tillhörande de bolag som tillhör den finansiella företagsgruppen. Supplementärt kapital får inte överstiga primärt kapital och består huvudsakligen av förlagslån (Handelsbankens årsredovisning 2005)

juridisk person är att ÅRKL är kopplad till beskattningen. Eftersom den svenska skattelagstiftningen skiljer sig från övriga Europa kan det vara svårt att uppnå full harmonisering. Det finns alltså ännu ingen direkt koppling mellan koncernredovisning och kapitalbasberäkning. Finansinspektionen informerar dock att det just nu tas fram ett direktiv kallat finansiella konglomerat där det finns tre metoder att beräkna kapitalbas. Man kan enligt detta direktiv utgå antingen från juridisk person, koncernredovisning eller en blandad variant. Det finns alltså en utveckling mot att använda koncernredovisningens siffror då det kan upplevas som omständligt att utgå från många olika regelverk. Finansinspektionen ser det som en möjlighet att IFRS- reglerna kommer att få en påverkan på kapitalbasen i framtiden.

En revisor påpekar att marknadsvärdering av bankernas värdepapper torde ge någon form av genomslag i kapitalbasen. Revisorn menar vidare att även säkringsredovisningseffekterna borde ge utslag på kapitalbasen. En annan revisor berättar om kapitaltäckningsgraden i kombination med övergången till RR 29/IAS 19. Där finns det speciella dispensmöjligheter hos Finansinspektionen som gör att effekter på kapitaltäckningen kan bortses ifrån så länge man håller sig inom tryggandelagen.

4.3.4 Kriser

Revisorerna har påtalat att det kan bli volatilitet i eget kapital men det ses inte som en akut risk i samband med övergången eftersom det inte är många banker som tillämpar cashflow hedging. Möjligheten finns dock att mängden cashflow hedging ökar och då kan det bli en intressant fråga. Handelsbanken upplever det som en risk på lång sikt att det kan uppstå större svängningar inom försäkringsverksamheten. Handelsbankens alla tillgångar och finansiella skulder inom försäkringsverksamheten började marknadsvärderas i början på 2006 och det är alltså nytt för banken. Detta är en tillämpning av IFRS 4, vilken dock fortfarande är relativt outvecklad. Banken tittar på försäkringspremien och bryter ut de element som är sparande från det som egentligen är försäkringsrisk. Vad som menas med sparande är den del av försäkringen som inte innehåller någon

risk. Denna riskfria del marknadsvärderas då enligt IAS 39. Vår intervjuperson på Handelsbanken tror dock att Handelsbanken är den enda bank som tillämpar detta.

Då vi diskuterade kriser uttryckte våra intervjupersoner ofta en oro över vad som skulle hända under en presumtiv lågkonjunktur. Handelsbanken menar att när det uppstår en konjunkturedgång kommer bankerna kanske att försöka försvara sitt goodwillnehav så att situationen inte förvärras. Risken finns då att en sådan strategi blir ohållbar och banker blir tvungna att genomföra en stor nedskrivning. Med andra ord, informationen kommer till marknaden för sent. En revisor anser att marknadsvärderingen generellt sett kommer att ge större svängningar i resultatet vilket skulle försvåra en presumtiv lågkonjunktur.

En av våra intervjuade revisorer ser ingen ökad risk för finansiella kriser i och med övergången till IFRS/IAS då bankerna redan sedan en tid tillbaka har värderat till marknadsvärde och innan dess har i notapparaten angett marknadsvärdet. En annan revisor tror inte heller att IAS 39 kommer att bidra till någon kris i större omfattning, utan detta skulle i sådana fall bero på huruvida låntagarna överlever eller inte. Vad som har oroat övervakande myndigheter är framförallt redovisning av skulder till marknadsvärde. I förra versionen av IAS 39 så kunde man välja att värdera skulder till marknadsvärde och redovisa värdeförändringen till resultatet genom eget kapital. Detta kan leda till att vid en försämrad kreditrating, det vill säga skulle en bankkunds kreditvärdighet sjunka, så skulle skuldernas värde minska och detta skulle öka resultatet och därmed eget kapital. De övervakande myndigheterna påverkade EU och IASB till att ändra utformningen på IAS 39. Man får trots allt idag värdera skulder till marknadsvärde men det är kringgärdat med bestämmelser. De nya reglerna säger bland annat att om en bankkunds kreditvärdighet försämras så får inte detta tas med i kapitaltäckningen.

5 Slutdiskussion

I detta kapitel besvaras forskningsfrågan och vi kommer även att presentera studiens teoretiska bidrag. Slutligen ämnar vi reflektera över studiens slutsatser och även komma med förslag till fortsatt forskning.

5.1 Forskningsfrågan besvaras

Får det nya regelverket någon effekt på bankernas eget kapital och kommer detta därigenom att påverka kapitaltäckningen?

Vi kommer att först brett berätta om de slutsatser vi har dragit angående övergången till IFRS/IAS. Vi kommer sedan specifikt gå in på att försöka förstå påverkan på bankernas eget kapital och kapitaltäckning.

Ur ett kapitalmarknadsperspektiv drar vi slutsatsen utifrån vår empiri att begripligheten i bankredovisningen till en början försvåras. Det blir svårare för investerarna att förstå de förändringar som sker i eget kapital vilket kan skapa osäkerhet på kapitalmarknaden. Våra uppgiftslämnare menar dock att det på längre sikt kommer att bli bättre informationsvärde för investerarna eftersom det ökade informationsmaterialet på ett bättre sätt kommer att förstås då praxis har etablerats. Det nya regelverket har medfört mer upplysningskrav vilket torde öka informationsvärdet om man besitter den rätta kunskapen för att kunna tillgodogöra sig det ökade informationsstoffet. En annan faktor som kommer investerarna till gagn är den ökade harmoniseringen av redovisningen i hela världen i och med införandet av ett gemensamt regelverk för hela EU. Jämförbarheten mellan banker inom Sverige torde också ha ökat i och med det mer detaljerade regelverket. Det blir lättare att jämföra olika bankers redovisning och därmed eget kapital.

En intressant frågeställning som lyftes fram spontant under intervjuerna var frågan om huruvida det nya regelverket ansågs som strikt eller löst. De flesta påstod att det var alltför strikt, vilket i vissa fall kunde skapa en skev bild av verksamheten. Denna kritiska reflektion framfördes mestadels av redovisningsansvariga på bankerna.

Utifrån agentteorin kan övergången till IFRS/IAS ses som något positivt då det blir mer bestämt hur man ska redovisa och därmed minskar utrymmet för företagsledningen att finna egna lösningar. Detta leder till att eget kapital inte utsätts för ledningens egna redovisningslösningar, vilket är en av tankarna bakom ett bestämt och detaljerat regelverk. Eftersom övergången har lett till ökad genomlysning av räkenskaperna har företagsledningens möjligheter att manipulera med siffrorna minskat. Kraven på att lämna information har blivit skärpta genom att man måste lämna mer information och dessutom oftare. Det har dock framkommit att exempelvis vid bedömning av det framtida kassaflödet vid nedskrivningstest av goodwill blir detta exponerat för bankledningens uppfattning om framtiden. I denna situation ökar subjektiviteten då det är företagsledningens bedömning som visas.

Det är uppenbart att övergången till IFRS/IAS har en påverkan på bankernas eget kapital.

Mkr	Föreningssparbanken	Handelsbanken	Nordea	SEB
Eget kapital UB 2004	43 624	61 109	117 815	51 008
Förändring på EK	3 720	-438	498	-610
Eget kapital IB 2005	47 344	60 671	118 313	50 398
Förändring i %	8,53%	-0,72%	0,42%	-1,20%

Tabell 1. Förändring i eget kapital i banker

Totaleffekterna är som synes relativt små och kan tyckas oväsentliga men bakom dessa nettoförändringar på eget kapital ligger stora och betydande effekter som tar ut varandra. Vi har i litteraturgenomgången och resultatredovisningen visat på dessa följder. Föreningssparbanken visade på en stor effekt till följd av att minoritetsintresset räknades in i eget kapital. Våra intervjupersoner ser dock detta

som en mindre omrubricering, det vill säga en teknikalitet. Vi ställer oss frågande till detta ur informationssynvinkel eftersom denna inräkning kan förefalla vilseledande för en mindre kunnig investerare.

Under våra intervjuer framkom det att en stor påverkan på bankernas eget kapital var övergången till RR 29 år 2004. Detta medförde en förändrad pensionsredovisning men är inte en direkt konsekvens av övergången till IFRS/IAS. Då RR 29 är baserad på IAS 19 ansåg ändå många av våra intervjupersoner att detta kan tolkas som en övergångseffekt. Det skedde en påverkan inte bara på eget kapital utan även på kapitalbasen och därmed kapitaltäckningen. I och med FFFS 2006:1 kommer dock IAS 19 att filtreras bort från kapitalbasen.

Vi har kommit fram till att IAS 39 betyder att svängningarna i redovisningen och eget kapital kan komma att öka i framtiden. Detta har förmodligen påverkat bankernas riskbenägenhet och på så sätt förändrat hur de intar vissa positioner på marknaden.

De fyra storbankerna har sedan tidigare värderat sina finansiella instrument till verkligt värde vilket är tillåtet enligt ÅRKL. Våra efterforskningar visar också att bankerna inte ser det som ett problem att tekniskt kunna värdera till verkligt värde. Intervjuerna har visat att det finns en mängd aspekter av IAS 39 som påverkar eget kapital. Den största skillnaden är dock den förändrade säkringsredovisningen. Diskussionen vi har tagit del av har varit inriktad på fair value hedging kontra cash flow hedging. Framför allt kassaflödessäkringar leder till ökad volatilitet i eget kapital. SEB är den av de fyra storbankerna som i störst utsträckning tillämpar kassaflödessäkring men de ser inte volatiliteten som ett problem för redovisningen utan snarare en kommunikationsfråga till investerarna.

En ytterligare aspekt som har påverkat eget kapital är den förändrade goodwillredovisningen. Denna post är en engångseffekt som inte påverkar kapitalbasen men den kan få långsiktiga konsekvenser eftersom nedskrivningstest av goodwill i hög grad är subjektivt. Det kan bli tal om konflikter mellan bankerna och revisorerna huruvida det föreligger nedskrivningsbehov eller ej.

De flesta effekterna på eget kapital rensas bort från kapitalbasen genom så kallade ”prudential filters”. De nya kapitaltäckningsreglerna Basel II börjar gälla den 1 januari 2007 och det är fortfarande osäkert om kapitalbasen beräknas rakt ifrån redovisningen eller om man ska fortsätta göra de justeringar som vi precis nämnde. På längre sikt kan övergången till IFRS/IAS även få konsekvenser på kapitaltäckningen. Det har nämligen framkommit att det finns en utveckling mot att använda koncernredovisningens siffror vid beräkning av kapitalbasen. Kapitaltäckningen förändrades alltså inte nämnvärt till följd av övergången men det faktum att det finns behov av prudential filters bevisar att det är ett relevant område att studera.

Under våra intervjuer uttrycktes ingen större oro för finansiella kriser till följd av ökad marknadsvärdering. Volatiliteten har ökat men det finns ingen större anledning till oro.

Sammanfattningsvis kan slutsatsen dras att bankers eget kapital påverkas av övergången till IFRS/IAS men kapitaltäckningen påverkas endast i begränsad omfattning. Informationsvärdet har i samband med övergången minskat men förväntas på längre sikt öka.

5.2 Studiens teoretiska bidrag

Övergången till IFRS/IAS kan ses som ett fenomen på det sättet att den på ett genomgående sätt har förändrat redovisningen i Sverige. Detta har vi visat prov på i vår uppsats och vi anser att övergången gav upphov till dels intressanta omedelbara effekter samt långsiktiga konsekvenser. Enligt Streeck & Schmitters tankegångar (Puxty, 1987) har Sverige på redovisningsområdet rört sig allt mer från att ha varit dominerat av statlig reglering till att allt mer låta sig influeras av marknaden. Det är i huvudsak finansiella kriser som har drivit på utvecklingen på redovisningsområdet i Sverige. 30-talets finanskris stärkte staten och lät marknadens behov komma i andra hand. Jönsson (1991) berättar vidare att 80-

talets allt svagare statsfinanser skapade en utveckling mot att marknadens ideal stärktes gentemot den tidigare så starka staten.

Den svenska finanskrisen kring 90-talet cementerade denna utveckling mot en allt mer marknadsorienterad redovisning. Detta har vi tagit hänsyn till genom vårt val av kapitalmarknadsperspektivet som fokuserar på investerarnas informationsbehov på finansmarknaden. Vår uppsats ger oss möjligheten att fortsätta spåra redovisningsutvecklingen i Sverige enligt Jönssons (1991) och Puxtys tankegångar (1987). Övergången till IFRS/IAS ser vi som en konsekvens av den mer marknadsinfluerade redovisningen, vilken säkert har bidragit till att skapa de nya redovisningsprinciperna som allt mer bygger på verkligt värde. IASB är gruppen av experter som har fått förtroendet att skapa dessa nya regler. Därmed är Jönssons (1991) båda kriterier för hur redovisningen får sin roll i samhället uppfyllda. Dessa kriterier diskuterades i litteraturgenomgången. Den här uppsatsen har valt att fokusera på storbankerna i Sverige och hur dessa specifikt har påverkats av övergången. Detta görs eftersom bankerna fyller en så viktig roll i en modern ekonomi och ofta har bankerna varit direkt involverade i finansiella kriser, såsom den svenska finanskrisen på 90-talet. Innehållsanalysen och intervjuerna har visat att bankernas eget kapital har påverkats på många sätt även om nettoeffekten blev relativt liten. De förändrade redovisningsprinciperna leder till ökad volatilitet för bankerna även om de direkta effekterna på kapitaltäckningen begränsas genom ”prudential filters”. Vissa effekter till följd av övergången tillåts dock även påverka kapitalbasen. Intervjuerna har visat att det inte finns någon allvarlig oro för nya finansiella kriser bland bankpersonalen och revisorerna. Vi anser att det sällan är möjligt att förutspå huruvida det kan uppstå kriser men självklart kan de ökade svängningarna som vi har lyft fram i uppsatsen skapa potentiell förvirring på kapitalmarknaden. Risken för svängningar ökar i lågkonjunktur, då det till exempel kan bli speciellt aktuellt med nedskrivning av goodwill. I lågkonjunktur kan det också hända att de marknadsvärden som IFRS/IAS i stor utsträckning bygger på kan komma att sjunka. Vår poäng är alltså att en eventuell lågkonjunktur kan få speciellt stort genomslag nu efter övergången.

Enligt Puxty (1987) har den tredje formen av redovisningsreglering, föreningar, ofta blivit underordnad de ovannämnda formerna stat och marknad. Vi anser att denna underordning bör ifrågasättas då övergången delvis leder till förändrade ideal på redovisningsområdet. Verkligt värde dominerar och den traditionella svenska försiktighetsprincipen får en allt mindre betydelse. Enligt principen om föreningar betonas känslan av samhörighet och en gemensam identitetskänsla för de styrande och de styrda. Det är utifrån detta tankesätt viktigt att det nya regelverket verkligen förankras så att det inte upplevs som inkräktande på traditioner och värderingar. Flera av våra intervjupersoner upplever IFRS/IAS som alltför strikt regelstyrt och givandes en skev bild av deras verksamhet. Det kan alltså finnas ett behov av att försöka skapa en känsla av samhörighet mellan det nya regelsystemet och de aktörer som ska tillämpa det.

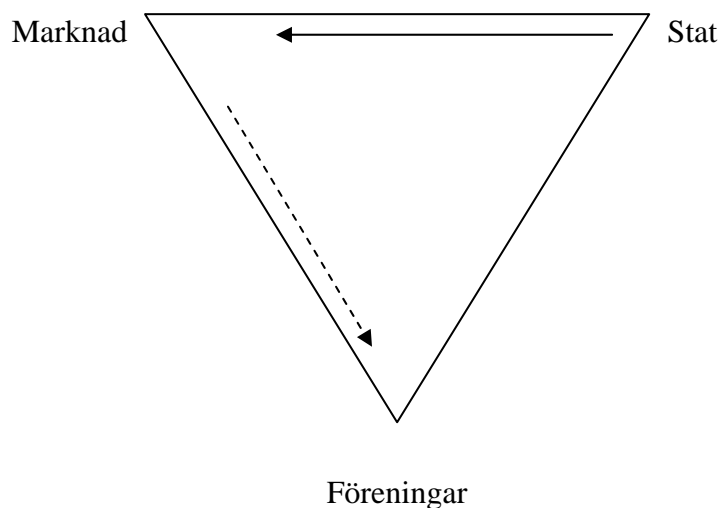

Fig 2: Illustration av utvecklingen

För att sammanfatta anser vi alltså att övergången till IFRS/IAS har skapat effekter på bankernas eget kapital och informationsgivning. Våra efterforskningar har visat att banker och revisorer just nu ser det nya regelverket som alltför regelstyrt och man är initialt väldigt angelägen om att följa reglerna till punkt och pricka utan att kanske fullt ut tycka att dessa nya principer ger en mer rättvisande bild än tidigare. Nyckelordet för att komma till rätta med effekterna av övergången tror vi är debatt. Genom att inte enbart rikta in diskussionen på en kamp mellan marknad och stat utan även låta sig influeras av principen om

föreningar kan debatten bli mer meningsfull och låta effekterna av övergången bli fullt förstådda och mer accepterade av aktörerna på redovisningsområdet.

5.3 Reflexioner över studiens slutsatser

Vår uppsats väcker som synes mer frågor än den ger svar, vilket även var tanken med vår breda infallsvinkel. Den breda infallsvinkeln var nödvändig med tanke på det utforskade område som övergången till IFRS/IAS för bankernas eget kapital faktiskt är men den gav självklart upphov till svårigheter vad gäller vad som är relevant information för vårt syfte. Det vi slutligen presenterar i vår uppsats är de effekter som vi anser har haft och kommer att få betydelse för bankernas eget kapital samt bankernas redovisning i stort. Vi hoppas att detta kommer ge en bred bakgrund till den förändrade bankredovisningens nya karaktär och förutsättningar.

Vårt ämne är så pass utforskat att vi har haft problem med att hitta relevant litteratur på området. Istället för att utgå från befintligt, föga tillämbart, material har vi istället valt att vara så empirinära som möjligt och ge stor vikt åt intervjupersonerna och aktuella dokument, det vill säga årsredovisningar.

Vår uppsats kan även avgränsas om vi exempelvis hade valt att koncentrera oss på finansiella instrument eller goodwill. En annan möjlig avgränsning kan vara att endast fokusera på kapitaltäckningsreglerna. Som tidigare nämnts är övergången till IFRS/IAS ett helt nytt regelverk vilket får konsekvenser för flera poster i bankernas räkenskaper varför vi har förhållit oss brett. Man skulle kunna likna vår uppsats med en probleminventering. Kapitaltäckningsreglerna finns med eftersom de är kopplade till redovisningen och påverkas av förändrade redovisningsprinciper. Dessutom sker det stora förändringar på området där införandet av Basel II är den största nyheten. Basel II börjar gälla från 1 januari 2007. Många av våra uppgiftslämnare tror att redovisningen kommer att kopplas ännu starkare till kapitalbasen i framtiden. Detta visar att det är relevant att ha med kapitaltäckningsreglerna vid utredningen kring övergången till IFRS/IAS och dess påverkan till eget kapital.

Ett annat tillvägagångssätt kan vara att endast intervjua bankerna och utelämna revisorerna och Finansinspektionen. Nackdelen med detta är att man endast belyser problematiken ur ett perspektiv. Dessutom finns risken att bankerna väljer att tona ner eventuella farhågor med ett nytt regelverk för att på så sätt gardera sig själva mot eventuell kritik. Genom att även inkludera revisorerna och Finansinspektionen får vi tre olika perspektiv på problematiken och därmed täcker vi in en större del av området. Att endast analysera årsredovisningarna är också en möjlig väg för att utreda effekterna på bankernas eget kapital. Vi anser dock att detta väcker fler frågor än vad det besvarar, varför vi bestämde oss för att även inkludera djuplodade intervjuer. I framtiden kommer det säkert vara lättare att endast använda sig av innehållsanalys av årsredovisningar då praxis har etablerats.

5.4 Förslag till fortsatta arbeten

Vår breda infallsvinkel ger vår uppsats karaktären av en probleminventering varför det finns gott om uppslag till förslag till fortsatta arbeten. Dessa ämnar vi lyfta fram i detta avsnitt.

Ett område som har inneburit stora förändringar för bankernas sätt att redovisa är säkringsredovisningen enligt IAS 39. Det är svårare för bankerna att uppfylla kraven för att tillämpa säkringsredovisning. Kassaflödessäkringar ger dessutom upphov till en större volatilitet i eget kapital samt effekter som kan vara svåra för en investerare att förstå. En uppsats som går in på djupet i den förändrade säkringsredovisningen hade säkerligen varit välbehövlig.

Ett område som vore intressant att resonera kring är kopplingen mellan koncernredovisningen och kapitaltäckningen. Vad finns det egentligen för motiv till att redovisningen och kapitalbasen kan vara så pass skilda begrepp, exempelvis varför finns det bestämmelser om att immateriella tillgångar såsom goodwill ska tas upp i balansräkningen men sedan inte inkluderas i kapitalbasen? Det har framkommit att det finns tendenser till en ökad koppling mellan koncernredovisningens siffror och kapitaltäckningen. Dessa tendenser och deras långsiktiga konsekvenser kan vara värda en fördjupad studie.

Vi nämner i vårt teoretiska bidrag vikten av en meningsfull debatt på redovisningsområdet. En intressant infallsvinkel för en studie vore att karakterisera debatten som har uppstått till följd av övergången till IFRS/IAS och se vart den kan tänkas leda.

Källförteckning

Skriftliga källor

- Artsberg, Kristina. (1992). *Normbildning och redovisningsförändring*. Malmö: Lund University Press
- Artsberg, Kristina. (2003). *Redovisningsteori- policy och praxis*. Malmö: Liber Ekonomi, 2:a upplagan.
- Barlev, Benzion och Haddad, Joshua Rene. (2003). *Fair value accounting and the management of the firm*. *Critical Perspectives on Accounting*, s 383-415.
- Barth, Mary E; Landsman, Wayne R; Wahlen, James M. (1995). *Fair Value Accounting: Effects on Banks' Earnings Volatility, Regulatory Capital, and Value of Contractual Cash Flows*. *Journal of Banking & Finance*, s 577-605.
- Bryman, Alan; Bell, Emma. (2005). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Malmö: Liber.
- FARs Samlingvolym, (2005), Del 1. Stockholm: FAR förlag
- Föreningssparbanken. (2006). *Årsredovisning 2005*.
- Handelsbanken. (2006). *Årsredovisning 2005*.
- Hendriksen, Eldon S; Van Breda, Michael F. (1992) . *Accounting Theory*. Richard D. Irwin Inc: upplaga 5.
- Internationell redovisningsstandard i Sverige- IFRS/IAS. (2005). Stockholm: FAR FÖRLAG AB.
- Jacobsen, Dag Ingvar. (2002). *Vad, hur och varför?* Lund: Studentlitteratur.
- Jönsson, Sten. (1991). *Role Making for Accounting while the State is Watching*. *Accounting, Organizations and Society*, s 521-546.
- Kam, Vernon. (1986). *Accounting Theory*. John Wiley & Sons, Inc.
- Nordea. (2006). *Årsredovisning 2005*.
- Nygaard, Claus; Bengtsson, Lars. (2002). *Strategizing: en kontextuell organisationsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Puxty, Anthony G; Willmott, Hugh C; Cooper, David J; Lowe, Tony. (1987). *Modes of Regulation in Advanced Capitalism: Locating Accountancy in Four Countries*. *Accounting, Organizations and Society*, s 273-291.

Riahi-Belkaoui, Ahmed. (2004). *Accounting Theory*. Thomson Learning, femte upplagan.

SEB. (2006). *Årsredovisning 2005*.

Strauss, Anselm; Corbin, Juliet. (1998). *Basics of Qualitative Research*. SAGE Publications, andra upplagan.

Townley, Barbara; Cooper, David J; Oakes, Leslie. (2003). *Performance Measures and the Rationalization of Organizations*. *Organization studies*, s 1045-1071.

Van Hulle, K. (1993). *Harmonization of accounting standards in the EC – Is it the beginning or is it the end?* *European Accounting Review*, s 387-396.

Wahlström, Gunnar. (2006). *Worrying but accepting new measurements: the case of Swedish bankers and operational risk*. *Critical Perspectives on Accounting*, s 493-522.

Willmott, Hugh C; Puxty, Anthony G; Robson, Keith; Cooper, David J; Lowe, Anthony. (1992). *Regulation of Accountancy and Accountants: A Comparative Analysis of Accounting for Research and Development in Four Advanced Capitalist Countries*. *Accounting Auditing & Accountability Journal*, s 32-56.

Young, Joni J. (1996). *Institutional Thinking: The Case of Financial Instruments*. *Accounting, Organizations and Society*, s 487-512.

Elektroniska källor

Deloitte. (2006) 9/5 2006
http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0,1042,sid%253D32821,00.html

FAR. (2006). 23/4 2006.
<http://www.far.se/info.asp?id=4&choice=info>

Finansinspektionen. (2001). *Riskmätning och kapitalkrav 2001:1*. 18/4 2006.
http://www.fi.se/Templates/Page_3752.aspx

Finansinspektionen. (2002). *Riskmätning och kapitalkrav II 2002:8*. 18/4 2006.
http://www.fi.se/Templates/Page_3746.aspx

Finansinspektionen. (2006). *Föreskrifter om ändring i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2003:10) om kapitaltäckning och stora exponeringar*. 11/5 2006
http://www.fi.se/upload/30_Regler/10_FFFS/2006/FFFS0601.pdf

Finansinspektionen. (2006). *Företagens tillämpning av internationella redovisningsregler, 2006:2*. 10/5 2006.
http://www.fi.se/Templates/Page_5602.aspx

IASB. (2006). 20/4 2006.
<http://www.iasb.org/about/history.asp>.

KPMG. (2004). 8/5 2006
<http://www.kpmg.se/pages/101345.html>

Lönnerblad, Mats. (2000). *Den hemligstämplade finanskrisen (1987-1993)*. 1/4 2006.
<http://www.bankrattsforeningen.org.se/ledaren39.html>.

Lönnerblad, Mats. (2001). *Bankerna ställs inför nya kapitaltäckningskrav*. 1/4 2006.
<http://www.bankrattsforeningen.org.se/ledaren57.html>

Redovisningsrådet (2006). 23/4 2006.
<http://www.redovisningsradet.se/redo-verksam.html>

Muntliga källor

Ingrid Åkerblom,
Personlig intervju 21/4

Johan Månsson,
Telefonintervju 25/4

Henrik Bonde,
Telefonintervju 27/4

Tord Jonerot,
Telefonintervju 27/4

Olof Cederberg,
Telefonintervju 2/5

Anonym,
Telefonintervju 3/5

Jan Palmqvist,
Telefonintervju 4/5

Johan Ekwall,
Telefonintervju 4/5

Mikael Holmberg,
Telefonintervju 4/5

Greta Wennerberg,
Telefonintervju 11/5

Anders Bäckström,
Telefonintervju 11

